

ŽENSKI SVET

VSEBINA 11. ŠTEVILKE :

OBRAZI IN DUŠE. XXVIII. — JELICA BELOVIĆ-BERNADZIKOVSKA — (P. Hočevarjeva)	Stran 306
SREDI SAMOTE — Pesem — (Srečko Kosovel)	" 308
PADE SLANA NA POLJANE — Pesem — (Turjem)	" 308
LIBOŽICA — (France Bevč) — (Konec)	" 309
SOLZE V JESENI — Pesem — (Marijana Kokaljeva)	" 313
BEATRICE — Pesem — (Srečko Kosovel)	" 314
PRVA LJUBEZEN — (Janez Rožencvet)	" 315
O MATERINIH GUBAH — (Bronislava Herbenová — prev. Milka M.)	" 316
VLAK — Pesem — (Gustav Strniša)	" 318
SLOVANSKE UMETNICE. 7. — TATJANA PAVLOVA — (Ivanka Breščakova)	" 319
RANO SPOZNANJE — (J. Gorjanec)	" 320
ZAKON V SOVJETSKI RUSIJI — (Ivan Vouk)	" 321
NA IZPREHODU — (Dr. Katičič)	" 324
O DOLŽNOSTIH STARIŠEV — (Gizela F.)	" 327
IZVESTJA: Po ženskem svetu — Materinstvo — Higijena — Kuhinja — Gospodinjstvo — Iz naše skrinje — Književna poročila — Stran 331, 332, 333, 334, 335, 336.	

MODNA PRILOGA.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

ŽENSKI SVET izhaja prve dni vsakega meseca. - Za Jugoslavijo letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32, Naročila in naročnino je nasloviti na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovska cesta 20. Uredništvo in uprava: Trst, posta centrale, poštni predal št. 384. — Izdaja „Žensko dobrodelno združenje v Trstu“. Tiska „Tiskarna Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco 20. Upravništvo v Trstu, ulica Torre bianca št. 39/I.

Najvišje odlikovanje gre gospodinji,

ki je prišla do tega prepričanja, da je najbolje izbrati si za dobavitelja raznih potrebščin tako trgovino, ki nudi toliko panog, da ji ni treba hoditi za raznimi stvarmi po več trgovinah. — Najbolj dobrodošla je našim gospodinjam
tvrdba

DRAGO SCHWAR, Ljubljana

ki more s svojo zalogo preskrbeti z oblačili vso obitelj, tako moške, kakor ženske člane. Oblačil za gospode in dečke, izvrstnega blaga in kroja je vedno dovolj v zalogi, in to vse v lastnem izdelku. Izgotavlja se po meri. Zaloga finega, direktno iz Anglije uvoženega sukna, slovi kot najboljša v Ljubljani. Za cenj. dame je na razpolago damski salon, ki izgotavlja damske kostume, plašče in krila iz blaga, ki je le prvovrstne kakovosti in v krasnih vzorcih. Zaloga prvovrstnega perila in vseh modnih potrebščin. Uspešno gospodinjstvo je brez cenjenih dobavnih virov nemogoče.

Priporočamo najtopleje tvrdko

DRAGO SCHWAR, Ljubljana

ŽENSKI SVET

Obrazi in duše.

XXVIII.

JELICA BELOVIĆ-BERNADZIKOVSKA.

Kadarkoli slišim ali čitam ime Jelice Belović-Bernadzikovske, vselej me obide neko čuvstvo čistega mladostnega idealizma in vselej se mi obudi v spominu slika iz zadr.jega šolskega leta: gojenke sedimo v klopi in zaverovano poslušamo oboževanega profesorja dr. Ilešiča. S toplim glasom nas opczarja na novo knjigo «Srpski narodni vez i tekstilna ornamentika», katero je bila izdala Matica Srpska v Novem Sadu, a napisala Jelica B.-Bernadzikovska. Ni nam povedal — saj ni smel — bogvekaj o tej ženi, ali kakor da bi bila slutila vso veličino njenega uma in dela, sem začutila do nje neko posebno neumljivo navdušenje in zanimanje, ki mi ni dalo miru, dokler nisem dobila v roko nekaj njenih knjig.

In kdo je ta žena, da vidimo tu le njeno roko, ne pa lica njenega?!

* * *

Njen oče je bil profesor v Osjeku in je rano umrl. Mati jo je izšolala za učiteljico. Študirala je pa tudi višje vede na Dunaju in Parizu. Še kot mlado dekle je govorila 9 jezikov. Pozneje je službovala kot učiteljica po višjih dekliških zavodih v raznih hrvatskih in bosanskih mestih. Ko se je poročila s plemenitim Poljakom Bernadzikovskim, sodnikom v Bosni,

je še nadalje posvećala vse svoje sile javnomu delu, bodisi kot učiteljica ali kot sotrudnica raznih revij, ali kot načelnica pri prirejanju umetniških razstav in urejevateljica narodopisnega in obrtno-umetniškoga muzeja u Zagrebu.

Življenje Jelice B. Bernadzikovske je neprekinjena doba dela, študij, raziskovanj, pisanja in potovanja. S peresom, z živo besedo in z imetjem je delovala na polju narodne kulture. Ogromno je njeno književno delo, vsestransko njeno zanimanje za narodno in svetovno literaturu, ganljivo njeno prizadevanje za prosep kulturnih ustanov, a najvećja, nenadkriljiva, svetovno znana je ona na polju jugoslovsanske etnografije, zlasti tekstilne ornamentike.

Že kot desetletna devojćica je imela krasno zbirko roćnih del. Ko je pozneje študirala u Stros Mayerjevem zavodu u Djakovu, je z velikim zanimanjem opazovala ob nedeljah Hrvatice in Srbkinje, ki so prihajale u cerkev u slikovitim narodnih nošah in so poklekale na lastnoroćno izdelane preprogice, katere nosijo seljanke s seboj u cerkev. Izposojala si je pri tovarišićah in kmetićah poedine narodne kroje ter jih posnemala in zbirala. U samostanu samem pa se je ućila vesti cerkveno obleko, zastave, prte i. dr. u najstarejših in najtežjih tehnikah, z zlatom in s svilo. Ko je prišla u Zagreb, se je seznanila še z drugimi tipi noše in vezenin. U Bosni in Hercegovini je videla zopet toliko novega in krasnoga, da se ji je zdelo, kot bi prišla u «bogat vrt nepoznane nebeško divne vezivne krasote.» Takoj l. 1895. je začela zbirati vse: novo, staro, ćisto, zanemarjeno. Od vseh strani so ji donasale žene narodne izdelke, ona pa jim je plaćevala z denarjem in obleko, s kavu in sladkorjem, z zdravili in milom. Tako so prišle u njeno zbirku zanimive redkosti in posebnosti iz Dalmacije, Bosne in Stare Srbije; sličnih dragocenih starin ni dobiti niti po muzejih.

Kmalu je začela pisati razprave, kako naj se zbirajo narodne vezenine. Položila je temelj zagrebskemu etnografskemu muzeju. Leto za letom je objavljala nove študije, nove zbirke u domaćem, nemškem, francoskem in tudi angleškem jeziku. Plod njenega neumornoga proućevanja narodnih ženskih del so sledeće knjige:

- O preporodu hrvatske vezilaćke industrije. Zadar 1904.
- O razvitku tekstilne ornamentike u Hrvata i Srba; sa slikama. Zagreb 1906.
- Kako bi valjalo urediti izložbu narodnih radova. Požeća 1903.
- Gradja za tehnološki rječnik ženskoga rućnog rada. Sarajevo 1906.
- O renesansi naše vezilaćke umjetnosti. Trst 1906.
- Katalog narodopisne zbirke trgovaćkog-obrtnićkog muzeja u Zagrebu. (V već jezikih). Zagreb 1906.
- Hrvatski narodni vezovi. Sa slikama. Osijek 1906.
- Narodno tehnićko nazivje. Sr. Karlovci 1907.
- Album srpskih vezova. Sarajevo 1907.
- Katalog zemaljskog umjetnićko-obrtnog muzeja u Zagrebu. (V već jezikih.) Zagreb 1907.
- Mali album hrvatskih vezova (za osnovne škole). Mali Lošinj 1907.
- Srpski narodni vez i tekstilna ornamentika. Novi Sad 1907.
- Hrvatski narodni vezovi. Ljubljana 1909.
- Erotische Einschlāge in den Stickornamenten der Serben. Leipzig 1909.

V teh delih je znanstveno zbirala jugoslovanske vezenine, jih točno opredeljevala in ločila od njih tuje primesi. Pojasnila je simbolični pomen poedinih narodnih okraskov. Njena največja zasluga pa je, da je prva sestavila srbohrv. terminologijo za ročna dela.

Bernadzikovska se je poglobila z vso ljubeznijo svoje duše in z vso veličino svojih umskih sil v intimno življenje naroda, v njegove običaje, pesmi in praznoverje. V tem pogledu je napisala sledeče knjige:

Poljsko cveče: Narodne pripovetke iz Herceg-Bosne. Zagreb 1899.

Razgovor cveča: Narodne priče. Zagreb 1901.

Hrvatske jelice: narodne priče. Pula 1908.

Božičnice. Zagreb 1910.

Das Hemd im Glauben und in den Sitten der Südslaven. Leipzig 1910.

Die Frauenschürze bei den Südslaven. Leipzig 1914.

Der Webstuhl in Zauberglauben der Südslaven. Leipzig 1914.

Handtuch und Goldtüchlein im Glauben, Brauch und Gewohnheitsrecht der Slaven.

Leipzig.

Die Nachgeburt im Glauben der Völker.

Fruchtbarkeitszauber.

Von den Muscheln und Schnecken.

Erotik und Skatologie in der südslavischen Küche.

Das Guslarenlied.

Bei der Zauberin Hamša Fatima, einer Zigeunerin aus Gorica.

Bei Hodscha's Zauberverschreibung.

Musik und Gesang bei den Südslaven.

Bavila se je tudi z vzgojeslovjem in z mladinsko literaturo. Nekateri njeni spisi bodo obdržali trajno slovstveno vrednost.

110 igara za mladež. Zagreb 1908.

Iskrice sa svjetske književnosti. Zagreb 1896.

Naša omladinska literatura. Sarajevo 1897.

Dječija psihologija današnjega vremena. Sarajevo.

Iz moга albuma: Psihološke fotografije. Sarajevo 1917.

Intelektualni i moralni razvitak djeteta od Gabrijele Kompejrea. S francuskog. Zagreb 1904.

Meanderi: Knjiga kevicama. Zagreb 1900.

Naše kevice: Prilog psihologiji. Sr. Karlovci 1904.

Mlada učiteljica. Roman. Sr. Karlovci 1909.

Jabuka za dobru djecu u slobodnoj Jugoslaviji. Sarajevo 1918.

Recenzija i prikazi. 1813.

Prekrasno delo je njena knjiga

«Srpkinja: njezin život i rad, njezin kulturni razvitak i njezina narodna umjetnost do danas»,

ki jo je izdala l. 1913. Delo je neizčrpen vir vsemu, kar je tvorilo vsebino ženinega življenja pri Srbih. Koncem lanskega leta je Bernadzikovska podpisala z neko najuglednejšo dresdensko založno knjigarno pogodbo, da napiše kulturno zgodovino Južnih Slovanov, katero mislijo izdati in opremiti s krasnimi ilustracijami.

Poleg teh knjig je sodelovala pri neštetihi domačih in tujih listih; dopisovala je v Frankfurterzeitung, Frauenzeitung, Drau, Slavonische Presse, Revue Slave, Revue des Deux Mondes, The Gypsy Lore itd. Prevedla je na francosko naše pripovedke in kosovske pesmi; mnogo njenih stvari je prevedenih v angleščino, češčino in poljščino. Znamenita je njena korespon-

denca s tujimi književniki in učenjaki, s katerimi je bila v neprestani zvezi pri svojem naučnem delu.

Jelica B. Bernadzikovska, ki ima toliko zmisla za umetnost, toliko duševne veličine za razumevanje ženskega dela in dečje duše, ta velika žena pa se ne udeleži v sedanjem ženskem pokretu. Udeleževala se je sicer prejšnje čase dela po narodnih in dobrotvornih društvih ter je morala tudi mnogo pretrpeti od bivših avstrijskih oblasti, toda žensko vprašanje v ožjem pomenu je tuje njeni duševnosti. Pred leti je napisala knjigo «Belo roblje» kjer govori o prostituciji, in to z nemodernega, skoraj bi rekla nesocialnega vidika. To dejstvo pa nikakor ne zmanjša neprecenljivih zaslug njenih na prej omenjenih poljih. Nihče ne more biti sposoben za vse, in kdor se udeleži na mnogih različnih straneh, ne more biti velik in globok nikjer. Kričica bi bila, ko bi očitali Jelici Bernadzikovski napačno pojmovanje feminizma. Feminizem v ožjem pomenu besede enostavno ni njeno polje; zato jo občudujmo in cenimo tam, kjer je ona z uso dušo in z vsem srcem: na polju etnografskega proučevanja žitja in bitja jugoslovenske žene! In tu je izvršila prevažen del našega ženskega vprašanja!

Jelica B. Bernadzikovska predstavlja ženo dela, dolžnosti in vstrajnosti. Preko dvajset let je bila učiteljica, skoro ravno toliko let soproga in mati, pa tudi pisateljica in znanstvena raziskovalka. Pri vsaki teh vlog pa je bila vestna v vseh dolžnostih, delavna, marljiva in neumorna pri najtežjem delu. Neki inozemski etnograf je fotografiral njeno roko kot občudovanja vredno posebnost, njeno roko, ki je toliko vezla, pisala, ilustrirala in odkrivala širokemu svetu bisere, skrite v globoki poeziji priproste jugoslovenske duše.

P. Hočevarjeva.

Sredi samote. (Srečko Kosovel.)

Sredi samote večerni sijaj,
(ko da je senca žalost molčeca)
ko da je zablščala v ta kraj
le za trenotek svetla sreča.

In zopet daljna luč gasi,
in senca pade na polja zelena,
v tihem otožju polje temni,
in duša je kakor prej zapuščenca.

Pade slana na poljane . . . (Turjan.)

Pade slana na poljane,
cvet za cvetom pomori;
ko nad goro solnce vstane,
z biseri jih okraši.

Stopa dekleta čez poljane,
pade žalost ji v srce;
cvet nikoli več ne vstane,
biseri se raztope . . .

Ubožica. (Povest. Spisal France Bevk.)

(Konec.)

37.

Ko je usodni večer odšla Rezika skozi vrata, je postalo Brunu mučno v duši. Vrgel se je oblečen na posteljo in prekrižal roki pod glavo. V pijani omotici so plesale različne predstave mimo njega. Šele proti jutru je zaspal.

Ko se je prebudil, je bil že velik dan. Pijana omotica je izgínila. Sedel je na postelji in razbral misli. V hipu se je zavedal vsega. V hladnem razmišljanju je stopila predenj ostuda prejšnjega dne v tolikšni meri, da se je zgrozil sam nad seboj.

Ni si tajil, da je njegovo razmerje do žene postalo neznosno. Občutil pa je v tistem drobcu človečanstva, ki je ostal v njem, da ženi dela krivico.

Stal je neodločen sredi sobe in ni vedel, kaj naj stori. Stopil je na hodnik in na stopnice, prehodil je vežo in stopil na cesto... Bil je že velik dan, ljudje so hiteli na delo, mrzel dež je zanašalo v obraz.

Rezike ni bilo. Stopil je nazaj v sobo in motril praznino. Na stolici je ležala obleka njegove žene, na mizi so bili raztreseni spominčki na ure dozdevne sreče. Ko je prejel enega izmed njih v roko, ga je zdrobil med prsti.

Nihal je med odločitvijo, kaj naj stori. Zaprl je za ženo vrata in ne bo je več nazaj. Ali naj živi svoje življenje, kot ga je živel doslej, z razliko, da bo našel, ko pride domov, štiri gole stene in med temi štirimi golimi stenami strahove njenih spominov. Ali ni zdaj naenkrat dovršeno, kar je pogosto šinilo skozi njegove možgane, in čemu bi razmišljal in se pritoževal?

Vendar je Bruno čutil, da ni dovršeno. Spoznal je, da Rezika ni šla drugam kot domov. Stal je v duhu obtoženec pred sodnikom, njenim očetom, ki mrši obrvi in stiska pesti, ko posluša težke besede svoje hčere, ki padajo vsa na Brunova ramena. In zdelo se mu je, da stoji sivolasi, visok mož pred njim in ga zre v dno oči ter ga kliče na zagovor.

— Kaj si storil moji hčerki? V miru bi jo bil pustil, ako je nisi mislil osrečiti! Ne silimo ti je nazaj, tóda plačaj za svoje početje!

Brunu je ob tej misli zledenela kri. — Kaj sem ji storil? Saj ji nisem nič storil! — Nehote je zamahnil z rokama proti duševni predstavi Rezikinega očeta, ki ga ni bilo. Neznana bojazen, ki jo je podprla fizična in duševna depresija tega dne, je stopila vanj. Ko je zaškripala deska pod nogami, se je nehotè ozrl. Nikogar ni bilo.

V njm pa je dogorel sklep, da Rezika ne sme domov. Ni se vpraševal po vzroku ne po tem, ali naj s vrne k njemu, ali kamorkoli drugam; pred njegovimi očmi je lebdela le slika iz preteklosti, ki je predstavljala njega in širokoplečega moža na samotni poti z bodali v rokah, s smrtnim sovraštvom v očeh...

Stopil je na ulico in hitel do avtomobilne postaje. Ko je sedel v kotu avtomobila, stisnjen med potnike in gledal skozi mokre šipe v žalostno pokrajino, mu je bilo lažje v srcu. . .

Le misli so se mu pretakale kot deževne kaplje neprestano druga za drugo.

. 38.

V globokem popoldnevu je Rezika dospela z vozom do križpotja in stopila na cesto. Po dolgi vožnji so ji bile noge lahke, rada bi se bila ugreela.

Cesta je bila samotna, šla je med grmičevjem in skozi borove gozdičke navkreber.

Nebo je imelo svinčeno barvo, mrak je ležal čez zemljo. Naletaval je sneg. V neizmerno tihoto narave se je razlegnil tupatam krik vranov, ki so se spreletavali nizko nad pokrajino in sedali na drevje; v vejah je bolno štrkalo in se lomilo.

Nikogar ni bilo na cesti. Korak je postajal od minute do minute težji, snežena plast je bila od hipa do hipa debelejša pod nogami, ki so se vdirale v svež sneg. V Rezikine ude je stopila prijetna trudnost; čutila je, da obliva pot njeno telo.

Rada bi si bila odpočila, rada bi bila ubrala počasnejši korak, pa je hotela priti pred temo do prvih hiš. Zdaj pa ni vedela, ne koliko je ura, ne koliko poti še leži pred njo. Spomini in misli so jo napolnjevali vso dolgočasno pot; desetkrat je v duhu stopila v očetovo hišo, desetkrat se je zavedala, da je še daleč od doma na zasneženi cesti.

Dospela je do borovega gozdička. Predno je stopila med tihoto temnih dreves, je postala sredi ceste, oprla roki ob trudne boke in se ozrla nazaj.

Njene oči so se začudene razširile. Skozi mrežo gosto padajočih snežink je videla, da prihaja od bližnjega ovinka sem nekdo, ki ga je mogla radi velike daljave jedva razločiti. Bil je možki. Šel je naglo.

Skoro razveselila se je tega. V neizmerni tihoti zinske pokrajine bi ji dobro dela človeška bližina. Vendar je padlo nekaj težkega na njeno srce, zla slutnja je objela njeno dušo.

Hotela je stopiti v borov gozdiček, a ji je noga zastala. Bala se je, da bi se znašla s tujim človekom sredi gozda, predno ga je videla v obraz. Stopila je na kraj ceste in da bi si spočila, se je oprla ob deblo in zrla v smer, iz katere je rastle človeška postava in prihajala vedno bliže.

Ko je videla Rezika možkega na par sto korakov pred seboj, je položila desnico na svoje prsi, oči so se brezmejno razprle, ni mogla verjeti. Bil je Bruno. Oblečen v navadno delavno obleko, je hitel zasopel po njenih svežih stopinjah in ni se oziral.

Ne bil bi je niti videl, če bi sled stopinj ne bil naenkrat prenehal in ga vodil na kraj ceste, kjer je stala Rezika.

Tedaj je obstal. Kakor dva okamenela kipa sta se gledala Bruno in Rezika. Za hip iz oči v oči. Čez trenutek je zaigral na Brunovem obrazu zagoneten nasmeh, kot nasmeh zmagoslavja, da jo je vendarle dohitel.

Njegova žena pa je videla v tem nasmehu vse več. Neizmerna plahost je spreležela njene ude. Zavpila bi bila, če bi vedela, da jo more v tem neizmernem prostoru kdo slišati in ji priti na pomoč. V trepetanju in strahu pa je dejala samo pritajeno izrečene besede:

«Čemu si prišel za menoj?»

Bruno sprva ni vedel, kaj naj odgovori. Gledal jo je prodirno. Nato je dejal, kot da je preslišal njeno vprašanje:

«Kam greš?»

«Domov», je odgovorila Rezika navidezno mirna, dasi je vse trepetalo v nji.

«Da boš pravila vse, kar se je zgodilo, da boš povečala dejanje, ki si ga v mnogočem zakrivila tudi ti...»

Brunu je planila kri v lica, stal je sredi ceste s stisnjenimi pestmi in gledal Reziko, ki se je brez moči naslanjala na deblo borovca in se zavijala v ruto.

Mirno, kot da prihaja beseda iz njene čiste vesti, je odgovorila.

«Ničesar ne bom prosila, sami bodo spoznali. Srečna bom, da najdem mir, drugega si ne želim več.»

«Domov ne pojdeš!»

«Kam naj grem? K tebi, da se bo zopet ponavljal prizor od včeraj? Da me boš zopet vrgel na cesto kot psa? Če me ne maraš, ne vprašaj več po meni, kož jaz ne bom vpraševala po tebi!»

Besede, ki so bile resnične, so padle kakor olje na žerjavico. Bruna je zapeklo v dno duše, ranjen je bil njegov ponos. Dasi si je pogosto v podzavesti očital isto, kar mu je rekla Rezika, si ta hip tega ni hotel priznati. Stopil je za korak proti nji in kot da hoče za vselej pribiti zahtevo, je skoro zavpil:

«Domov ne pojdeš! Pojdi kamorkoli — domov ne pojdeš!» Rezika je videla v dnu njegovih razširjenih zenic blesk, ki jo je navdajal z grozo. Kot žival, ki ji preti nevarnost, se je vzpela od drevesa in se postavila, kot da se je pripravljena braniti. Zdaj, ko je sanjala, da pride domov in se odpočije od mučnega življenja in je bilo mesto že za njo, ji je padel njen mož kot gad na pot in zahteva nemogočega od nje.

V njene ude je planila nova moč, kot da gre za življenje. Njen glas se je dvignil, ko je dejala:

«Ne grem nikamor, niti k tebi ne grem. Domov pojdem! Kar sem sklenila, ne spremenim več. Če si mi snedel srečo, do mojega življenja nimaš pravice!»

«Kdo ti jemlje življenje? Kaj mi očitaš? Ti mi ničesar nisi storila? Da bi te nikoli ne bil poznal!»

«To rečeš zdaj! Kdo se je metal za menoj, dokler te nisem vzljubila. Potem še-le si se me naveličal. In če je bila moja ljubezen greh, sem se zanj dovolj spokorila. Zdaj me pusti, da grem svojo pot.»

«Ti si hotela v to življenje. Ti si me silila, da se poročiva . . .»

Bruno je izgovoril te besede z očitanjem. Na Rezikin obraz je padla senca velike žalosti in kož, da jo je šele zdaj obšlo veliko spoznanje, je dejala skrušena:

«Sam veš, kako je bilo. Midva bi se ne bila smela nikoli približati. Midva nisva drug za drugega ustvarjena, ker sva si različna kakor ogenj in voda. Zato je bilo vse greh, kar je bilo. In če sva izprevidela, da nama ni mogoče živeti, naj bo tako. Vrnj se, jaz grem dalje in pozabiva brez sovraštva in ljubezni na vse, kar se je godilo.»

Kakor velika samoizpoved duše so vplivale Rezikine besede na Bruna. Videi je njih resničnost in je čutil, da pada večja teža krivde na njegovo ramo. Stal je nem nekaj trenutkov in se ni vedel odločiti. Nato so stopile pred njegove duševne oči v naglici vse predstave tistega jutra in zakrile vpliv Rezikinih besed.

Bil je odločen. Čelo se mu je pomračilo, zobe je stisnil. Ponovil je, kot ponavljamo psu, ki ga hočemo ukrotiti:

«Ne smeš domov!»

Rezika se je prebudila iz velike žalosti in se je ustrašila Brunovih zenic. Pritajeno je dejala, in komaj ji je prišla beseda iz stisnjenege grla:

«Nazaj ne grem!»

Bruno pa je stisnil pesti, obraz se je raztegnil v izraz, čigar spremembo je Rezika s strahom razbrala. Pred njene oči so stopili dnevi pred poroko in vest tuje žene, ki ji je bila obtežila dušo. Neznani strah jo je spreletel. Ponovila je besede: «Nazaj ne grem!» In je pristavila: «Umoril bi me . . .»

Bruno je bil zadež; zagnati se je hotel proti nji, a se je vzdržal. Bruhnilo je iz njega:

«Ne reci tega še enkrat! Naprej ne pojdeš!»

Rezika je videla bel pogled razširjenih oči, smrten znoj ji je stopil na čelo. V omotici tega silnega trenutka, v bojazni, ki je objela njené ude, je planila s ceste v gozd, kot preganjana žival.

«Nazaj ne! Morilec! Nazaj ne!»

Bežala je od drevesa do drevesa, noga se je vdiralá v svež snég; suho vejevje se je lomilo pod stopinjami. Ruta, v katero je bila zašrnjena, je padla na tla, veja jo je udarila po obrazu, da se je prikazala kri..

Bruno je videl bežečo ženo, njena beseda ga je udarila v obraz. Omamno, nerazsodno se je dvignilo v njem; čutil je, da se vse vrši proti njemu, da se podira nadenj nekaj neznanega...

Potem ni vedel nič več, ni mislil nič več. Kri mu je udarila v sešce, planil je za Reziko med drevesa...

Ko je Rezika padla čez vejo na kolena in se hotela pobrati, jo je Bruno dohitel. Dvoje belih v sovraštvu in smrtnem strahu razširjenih oči se je zadnjič v življenju z grozo neznanega spogledalo..

Ne izprašujte me, kako se je to zgodilo! Izvršilo se je tako, kakor se ni moglo izvršiti drugače, kakor življenje izvrši vse drame.

Ko je Rezika ležala na okrvavljenem snegu, mirna in mrtva, se je umiril tudi Bruno. Nje se ni več bal. Zbal se je nečesa drugega. Trepetal je kot šiba na vodi. Videl je, da je storil večjo zlo, da bi se ubranil manjšega.

Ko je ležalo Rezikino telo skrito pod kupom dračja in so bili zabrisani krvavi sledovi na snegu, je stopil Bruno na cesto in iz gozdčiča na plano. Vrani so krokaje spreleteli pokrajino, da je Bruna zazebló v hrbenico. Krvava večerna zarja je rdeła na nebu in kakor ogromna silhueta se je črtal oblak med obzorjem in obličil podobo umorjenke.

Groza je prevzela Bruna. Spustil se je v beg in bežal divje po dolgi in samotni cesti; oblak nad krvavo zarjo pa ni hotel utoniti. Vrani so se spreletavali tik nad njegovo glavo, v vejah je jeknilo od hipa do hipa...

Bruno pa je bežal v večer, v noč, zakaj zdelo se mu je, da se je izviló izpod dračja mrtvo truplo njegove žene, ki beži za njim in se ga dotika z mrzlimi prsti...

⊕⊕⊕⊕⊕

Solze v jeseni. (Marijana Kokaljeva)

1.

Solze jeseni
beli akordi ljubavi
v smrtnih so dneh . . .

Duša, le veni
s cvetjem ml v tožni dobravi,
sládak je smrtni nasmeh.

2.

Že plakaš spet, jesen,
nad meni tujo grudo . . .
Je li doma jesen,
vseh čud največje čudo?
Zardeva li že gaj,

resje zvonklja,
med mahom pa ciklama
žari, smehlja?
Doma!
Tu hodim sama

in tuj je gozd, polje ravnó
o, tuje je celó nebó!
Domov, domov!
Zakaj
se hoče meni sredi teh gozdov
kjer plače tudi zdaj jesen?

3.

Tudi v tvoji domovini
zopet je jesen
in iz sivkastih kopren
padajo rubini
na ravan neskončno.

Duša tvoja zdaj sameva,
v večer gleda ti oko . . .
— Čuj, kako z rokó
veter žalostno prepeva
čez ravan neskončno! —

4.

Tvoja domovina
pesem dolge je planote,
Volge trdi zvoki
plačejo ji mrtvi sen . . .

Zdaj pa tvoja domovina
pesem rdeče je lepote,
Volge mehki zvoki
pojejo ljubkó v jesen . . .

5.

Kipe	Oko	te ljubi, ljubi...	zasanja v pisano jesen,
solze	te išče, ljubi,	In ti?	strmiš.
v nebo . . .	srce	Kot sen	Trpiš,
			moj ljubi li?

6.

To je trpljenje,	Moj ljubi . . . Čutiš li šuštenje
ki dušo stiska,	umirajočih vej?
in hrepenenje,	In v duši — čutiš ti drhlenje,
ki k nebu vriska.	moj ljubi — o, povej!

7.

Povedal mi ne boš nikdar	vetrovi pojejo srebrne maše
skrivnosti svojih dni . . .	in skoraj bo nad stepo spet pokoj —
Naj bo,	Moj ljubi . . . Tudi duša se razcvita,
če tudi me boli!	z jesenjo umre . . .
Jesensko je nebo,	O, duša trudna je, ubita,
iz njega pada solz nebrot	in vendar v smrti polna svita
cvetovom trudnim v čaše,	— ljubezen ji je vsaki srčni vdar . . .

8.

Nocoj si bil pri meni v snu,	Še danes duša mi trepeče,
moj ljubi. Kjer šumijo vali	oj, ljubi moj — zakaj za dušo bedno
mogočne Volge in temotne,	samo odsev je vedno?
kjer steze so samotne,	Ne veš? I jaz ne vem — — —
ki se gube v daljavo nepregledno,	To vem, da v cvetih krizantem
sva bila — — —	so pravljice dobrav
O, tam nocoj so se prižgali	in v moje duše dnu
v jesenskih mislih hipi sreče —	za tebe je ljubav . . .
kot pesmica sva se ljubila — — —	

9.

Pesem ena	pozlačenih brez . . .	topol že oskubljena stoji
naj še zabrni,	Ljubi . . . svilnate odeje	in ječi na glas — — —
pesem v zlato zatopljena,	so razpete čez in čez,	Ljubi! Bilo je nekoč v pomladi,
tebi, ljubi — posvečena!	da zakrijejo bolesti	ko si sanjal lepši sen — — —
Čuj, o, čuj, kako doni,	krvavenja — — —	Danes? Že plamti jesen.
kak se ziblje po livadi	Z njimi duša krvavi,	V njej je mnogo pozabljenja,
z vetrom tožni glas.	ljubi . . . Tam ob cesti	mного joka in trpljenja,
Ljubi . . . kak ihtijo veje		v njej, moj ljubi — ni vstajenja.

Beatrice. (Srečko Kosovel.)

Še, še si lepa in v tajnosten smeh
 še so odete tvoje oči,
 in še te iščem po vseh poteh,
 čeprav ti korak moj več ne sledi.

Še, še me vabijo tvoje oči,
 ko se poltiho, mirno nasmehljaš,
 in tvoje srce resnico taji,
 in ti molčiš, da je ne izdaš.

Da, še si lepa, a tako si hladná,
 nedojetna kot vila, ki ubeží,
 da ne izda skrivnosti srca --
 ali pa lovcu srce prestreli.

Prva ljubezen. (Janez Rožencvet.)

Dorastel je mladenič ter začutil praznoto v srcu. Šel je, da poišče ono, ki naj daje njegovim dejanjem smer in življenju cilj. Ko jo spozna, mu zagori srce s plamenom, da se je žarilo od vzhoda do zahoda. Omamljen po božanski lepoti pade pred njo na kolena in reče:

«Nebo mi je ukazalo, naj Te iščem, in zdaj, ko sem Te spoznal, je moje srce polno ljubezni. Spremljaj me na vseh potih, ker tudi jaz Ti hočem ostati zvest do konca svojih dni. Posvetim Ti sleherno svojo misel, negujem Te in življenje zastavim, da Te ubranim pred vsakomur, ki bi Te hotel žaliti.»

Pogledala ga je in odvrnila:

«Veliko sem jih že čula, ki so enako govorili, a besede niso držali. Zato tudi tebi ne verjamem. Ženska sem in sploh ne verujem v ljubezen, če ni vsak dan stokrat na novo dokazana. A mene prepričevati ni lahko. Kot ženska sem kruta in zahtevam brez usmiljenja največje žrtve od onih, ki me ljubijo in hočejo biti deležni moje ljubezni. Pretežke Ti postanejo žrtve, zakaj vedi, prava ženska sem, ne poznam ne zvestobe ne hvaležnosti, in samo močnim in neustrašnim se posreči, da si pribore mojo ljubezen. Slabiči me radi tega psujejo z vlačugo, toda nikomur se ne ponujam, za nikomur ne hodim. Nešteto jih je že ugonobila ljubezen do mene, a vedno se vnemajo novi. Iz njih krvi pijem večno mladost in neminljivo lepoto!»

«Ne, ne govori tako Ti, edina poželenja vredna! In najsi je vsaka Tvoja beseda resnična, moje ljubezni ne omaje. Prisezam Ti, da mi bo slast vsaka žrtev za Te in edino pri Tebi hočem živeti ali umreti!»

«Poskusi!» je čul mladenič njen odgovor, a nje same že ni videl več. Zginila je.

In zdaj je mladenič živel po svoji prisegi.

Ljudje, ki niso poznali njegove izvoljenke, so se mu krohotali ali ga pomilovali kot blaznika. Drugi, ki so jo poznali, so se nasmihali. Usmiljeno, cinično, škodoželjno, zbadljivo ali kakor že. Malokdo mu je odkritosrčno in bodrilno stisnil roko. Sreča njegova, da se ni menil za ves svet. Hodil je po poti, ki mu jo je kazala njegova ljubezen.

Pri tem je veliko trpel. Kako težko jo je včasih našel! In kar ga je najbolj žalilo, kolikokrat jo je našel v oblasti surovih nasilnih ljudi, a ona ga ni niti pozdravila kot rešitelja. Takrat se je v sveti jezi vrgel nanje in se čutil srečnega, če jo je iztrgal iz rok, ki so jo onečaščale. Dolgo njegova sreča ni trajala, ker mu je navadno kmalu ušla, ali pa so mu jo ugrabili drugi. Včasih tudi njegova moč ni zadostovala, da bi jo otel. Obležal je premagan, poln udarcev in ran, a ona je šla z zmagovalci mimo njega, kakor da ga ne vidi. Takrat se je zgodilo, da je sam psoval z vlačugo njo, ki jo je častil kot boginjo. Ni razumel, zakaj ga pusti trpeti, zakaj ne pride sama k njemu, ki jo tako ljubi.

Toda prej ali slej, po zmagi ali porazu je spet ponavljal svojo prisego in bil pripravljen na nove žrtve. Bil je pač mlad, in usojeno mu je bilo, da z lastno krvjo poji njeno nadnaravno lepoto, ki ga je mamila.

Nazadnje se je pa mladenič vendarle izneveril svoji prisegi. In ne čudite se, zakaj kar pripovedujem, ni pravljica, ampak vsakdanja zgodba navadnega mladeniča, kakoršen ste bili morda vi sami ali kdo izmed vaših znancev. Mi vsi smo se izneverili prvi ljubezni, in kdo ve, če bo zemlja sploh kdaj nosila srečen rod, ki ji bo lahko zvest ostajal. Nam je usojeno izdajstvo ali smrt. In izdajamo prvo ljubezen, dokler se popolnoma od nje ne odvrnemo. Postanemo komodni in praktični, sprevidimo, da smo se zaljubili nespametno, ter se v družbi celo norčujemo iz svoje mladostne norosti.

A dokler nas niso še vsi bogovi zavrgli, mislimo na tihem neštetokrat nanjo. Zavedamo se, da je bila prva ljubezen edino prava. Razsvetlila je velik kos našega življenja, ki je bilo srečno, ker sreča je v svetlobi.

In tako je bilo tudi z mladeničem. Z leti se je spremenil in oženil z drugo, ki so mu jo obesili na vrat. A čeprav je njegov zakon obče spoštovan, ter ves svet prepričan, da živi v njem srečno — pridejo trenotki, ko se mu zdi ta zveza — gnusen konkubinat. Takrat misli na njo, večno mlado, božansko lepo in edino poželenja vredno. Še bi hitel za njo in jo poiskal, če bi imel moči. Toda ogenj v srcu je dogorel — a moč je v ognju.

In svest svoje onemoglosti ter prepričan, da sama od sebe ne pride nikoli k njemu, resignirano ponavlja njeno ime: Pravica! Pravica!

O materinih gubah. (Po tujem motivu napisala Bronislava Herbenová; iz češčine prevela Milka M.)

Bila je nekoč dežela, kjer niso umirali ljudje. O njej pripoveduje papuanska legenda. Preko te srečne dežele je tekla čudotvorna reka, reka Življenja. Ko so stari Papuanci in Papuanke doživeli visoko starost, so se šli lahko kopat v skrivnostno reko, katero jim je naznanila tajinstvena slutnja. V reki so si spremenili telo kakor gosenice, ko se preleve. Lahko so si izbrali ona leta prežite mladosti, ki so se jim zdela najsrečnejša v življenju in v katera bi se bili najraje povrnili in znova preživljali srečo življenja. Kopali so se v čisti vodi; stari ovoj njihovega telesa je odplaval obrodu, sami pa so poskakali na breg v novi koži, z obnovljenimi svežimi silami mladosti, krasne pomladne mladosti. Utopili so v čudodelni reki tudi vse svoje gorje tako, da so se z lahkim srcem vračali v pomlajeno večno življenje.

V tistih blaženih časih je živela žena, ki se je po malem starala; bilo ji je ime Dandai. Kakšna je bila kot dekle! Vitkega, gibčnega stasa, s kodrastimi lasmi, z lesketajočimi belimi zobmi je bila v očeh Papuancev prava krasotica. Toda leta so minevala, Dandai se je starala. Imela je

šest otrok, izdelala se je, njeno telo je izgubilo prožnost; črni, kodrasti lasje so se ji začeli beliti, a zobje, ti snežnobeli zobje, so počasi rumeneli. Ni bila še tako zelò stara, toda Papuanci nalagajo svojim ženam najtežja dela in postopajo grdo ž njimi. Zato je Dandai tako hitro upadla. A ni tožila nad svojo usodo, bila je to usoda vseh žen. Tudi sosednji rodovi so tako postopali z ženami in Dandai si nití mislila ni, da bi moglo biti drugače.

Čakala je; saj je vedela, da pride dan, da se bo pomladila v čudotvorni reki in bo s svojo krasoto zopet vzbujala splošno občudovanje. Če je bila včasih vendar le nestrpna, je bila taka zato, ker je zelo ljubila svojega najmlajšega sina, kateremu je bilo komaj deset let. Bil je to zamorček, kodrast in živ kakor živo srebro. Pritekel je, ko je videl mater, da prihaja s polja, in se ji je obešal na vrat kakor podlasica. Zaradi tega kodrastega zamorčka bi se bila rada čimprej pomladila. Bala se je, da bi se mu ne pristudile gube na čelu in licih, sivi lasje in vsa njena vpognjena postava. Radi tega kodrastega zamorčka si je želela povrniti se iz čudodelne reke kot mladenka, da bi vedel, kakšna krasotica je bila njegova mati, ko ji je bilo petnajst let.

Prišel je konečno ta za Dandai veliki dan. Začutila je nekak tajinstven trepet po celem telesu in razumela je. Pripravila se je, si umetno počesala lase, opasala boke s pasom iz zmehčanega drevesnega lubja, privezala si krog vratu nakit iz bleščočih se kengurujevih zob in si okrasila roke z zlatimi zapestnicami. Strastno je objela črnega sinčka in se poslovala od njega. Jokal je in je ni pustil od sebe.

Konečno se mu je vendar iztrgala, stekla iz kočje in hitela v pragozd, tihi, tajinstveni, praktasni pragozd. Stopala je počasi pod kronami orjaških dreves, preskakovala korenine, podrta debla, dokler ni dospela na breg čudotvorne reke. Bistro so pluli valovi, šumeli in šepetali so globoko tajnost življenja. Dandai je odložila na bregu pas in nakit ter stopila v vodo. Ko je začela plavati, je začutila, da ji udje postajajo gibkejši, moči so se ji vračale, a srce ji je udarjalo kakor zvon. Velika, bolestna napetost — silen sunek, in Dandai se je počutila lahka kakor metulj. Smuknila je iz svoje stare kože, ki je prazna in vela splavala po vodi. Na bregu se je opasala, si pripela nakit in vrgla še poslednji pogled na reko. Zapazila je še, kako se je njena stara koža zataknila ob korenino poleg brega; nato pa je stekla domov.

Čimbolj se je bližala vasi, tembolj se je veselila, kako se prikaže pred oči moža in šestih otrok, lepa in mlada. Posebno živo si je predstavljala prizor, kako bo zavriskal najmlajši kodrasti sinček, ko bo zagledal črne lase in bleščeče zobe svoje matere in občutil nje nežno kožo ter gladka in napeta lica.

Prvi, ki ga je zagledala, je bil kodrasti sinček, ki se je igral na pragu pred kočjo. Kakor srna je priskočila k njemu in ga vzela v naročje:

«Glej mamico!»

Zamorček jo je s krikom sunil od sebe.

«Kaj», je rekla, «Ti nimaš več rad mamice?»

«Tebe nimam rad», je odgovoril zamorček jezno. «Moja mamica je odšla.»

«Sem že prišla nazaj, poglej, ali me ne poznaš?» je nežno prigovarjala Dandai svojemu zamorčku.

«Ne, ne poznam te, nečem te; ti nisi mamica», se je branil črnček. «Moja mama je bila stara, je imela gube na obrazu in sive lase. — To hočem imeti!» je vpil otrok. «Ne poznam te, pojdi proč!»

Dandai je bila žalostna in potrta. Vse veselje in ves ponos sta zamrla v njej. Kaj ji pomaga zdaj, če je vsa sveža in mlada, kakor da bi bila stara petnajst let, če ima črne lase in snežnobeke zobe, če je njena polt kipeča in gladka: otrok hoče njene gube, njene sive lase, njeno staro, upognjeno postavo. To je dete ljubilo in nobene druge — to je bila njegova mati.

Bolest, potrtaost in obup se je polotil Dandai. Otrok je ni hotel več, zastonj se je dobrikala svojemu zamorčku. S srcem, polnim solz, se je vračala Dandai o mraku k čudotvorni reki, reki Življenja. Le hripav krik preplašenih opic je kalil globoki mir pragozda. Ah, tam na koreniki ob bregu je še vedno visela njena stara koža! Z globokim vzdihom se je uklonila Dandai velim znakom svoje starosti, oblekla zopet staro kožo in se vračala domov, lahka kakor da bi hodila v sami halji.

Toda komaj se je pojavila na pragu koč, je planil k njej kodrasti zamorček kot veverica, obesil se ji krog vratu, ji poljubil nagubana lica in vpadle oči in ji gladil redke, sive lase. Skakal je, radoval se in žgoled kakor ptiček.

Dandai so tekli po licih potoki radostnih solz. Ta sprejem je bil vreden celega življenja. Prostovoljno se je odrekla mladosti, lepoti in nesmrtnemu življenju. Stara mati Dandai je bila prva, ki si ni želela postati mlada, a čudodelna reka je od tega časa izgubila svojo čarobno moč. Zgodilo se je, kakor je bilo prorokovano: — čim se prvi Papuanec ali Papuanka odreče mladosti in večnemu življenju, se reka Življenja spremeni v reko Smrti in vsi Papuanci bodo umirali.

Vlak. (Gustav Strniša.)

Zmaj se je sprostil v polje,
izpuhteva dim;
v nejasnost sirmin
vozovi ječe. —

V solncu njegov sled iskri,
tračnice ozke bleste,
se v dalji v konico spoje:
v nedogled pšica hiti.

Zadira se v hosto, ječe
vzdramljeni velikani,
da čujem jih, tihi poljani
tesnoba stiska srcé.

SLOVANSKE UMETNICE

7.

TATJANA PAVLOVA.

V tem poletju se je vendarle tudi Benečanom izpolnila želja: Tatjana Pavlova, slavna ruska igralka, je po tolikem obetanju dospela v Benetke in je igrala v gledališču Goldoni prav ves mesec.

Nestrpno jo je pričakovala ne samo vsa beneška eleganca, ki vidi v Tatjani Pavlovi «un nombre d'attraction», nego jo je pričakoval tudi oni manjši krog takozvanih abitués, koji z največjim zanimanjem sledijo vsem fazam italijanske gledališčne proze. In potem se že predolgo govori o tej igralki, da bi se končno tudi radovednim Benečanom ne vzbudila želja spoznati jo.

Rojena je v Jakaterinoslavu. Delovala je skupno z igralcem Orlenevim, in nastopala je tudi delj časa v carskem gledališču v Moskvi.

Revolucija je pregnala tudi njo iz domovine. Bila je v Franciji, potem pa v Italiji; vzljubila je njen jezik in se ga naučila; sedaj recitira v italijanščini.

Gledališče Goldoni je bilo ob njenem nastopu napolnjeno radovedne množice, koja je prišla ne toliko radi tega, da sliši Kosorotov «Sen ljubezni», pač pa da vidi in občuduje lepo rusko igralko, da se navžije vse finese in nežnočutnosti njene umetnosti.

Prav lahko pa rečem, da kdor je že večkrat slišal Pavlovo, in misli na nekaj več kot na to, kar je v modi, kar zanima in je le hipna radovednost, ta lahko prav odkritosrčno prizna, da so prednosti te igralko le sledeče: Zelo rafinirana živahnost v kretnjah, fantastična koloritura vsake osebe, katero predstavlja, rafinirano šminkanje njenih lepih oči, potem njena oseba sama, obleke, luči in še vse druge male, prav izbrane stvari.

Iz vsega tega lahko sklepamo na originalni in osebni izraz njene nadarjenosti in duhovitosti, na pravo rojeno igralko; toda vse to še ne more dati harmonije,

odkritosrčne zgovornosti in globoke vsebine njenim umetniškimi interpretacijam.

Umetnost Tatjane Pavlove nam pusti vtis artifičialnosti. Tatjana vedno stopica, se giblje, priklanja, obrača in vse to dela z nekim preizrazitim estetičnim poudarkom njenih zunanjih kretenj.

Tudi njena govorica, združena z neprestanimi kretnjami, niti za trenotek ne prekine gledalcu občutka, da prisostvuje konvencionalnemu «prizoru» ali artifičialni in afektirani predstavi.

Tatjana Pavlova govori italijansko. Njeno izgovarjanje je vsekakor večkrat negotovo, naglašanje netočno; ti jezikovni nedostatki često tako vplivajo na efekt njene umetnosti, da naravnost zasenčijo izraz pravega notranjega doživetja osebe, katero predstavlja.

Umetnica res kaže na odru globoko razumevanje in ljubezen do svoje umetnosti, toda to ji ne more vedno zadostovati: večkrat se pripeti, da napravi v največjem dramatičnem trenutku ena sama njena slabo izgovorjena beseda neugoden ali celo smešen vtis.

In to je kakor gorjé, katerega Pavlova še ne zamore obvladati.

Kljub vsemu temu pa je Tatjana Pavlova v modi: vse «chic» občinstvo uživa, ko posluša njene tonetične pogrške, jih družji z neoporečno umetnostjo njenih kretenj, ki spominjajo na «punčko,» in vsa ta množica jo slavi in obožuje.

Tatjana Pavlova je vsekakor posebna igralka, ki morda ne ugaja, a prav gotovo zanima.

Ivanka Breščakova.

Rano spoznanje. (J. Gorjanec.)

Vsak človek doživi uro, ko stopi življenje v vsej svoji zlobi in hinavščini pred njega, razruši mu najdražja svetišča ter ga poniža do tal. In ta ura ni zapisana v nobenih bukvah in nobeni pratiki; nenadoma se prikaže pri polnem kozarcu ali veseli pesmi tajna roka ter zapiše na steno svojo obsodbo. Utihne pesem v grlu, trepetaje spuste prsti kupo in mrzla groza leže z usó svojo težo na srce.

Zgodaj sem dočakal to uro, ali vendar je spomin na njo še pravtako svež, kot bi šla pravkar mimo mene, kajti vtisnila se mi je v srce z usó svojo veliko zlobo in podlostjo, kot bi jo z dletom v skalo vsekal.

Teklo mi je menda četrto leto. Sedel sem na vrtu med gredicami, igral se z zakasnelim cvetjem in moje srce je pelo pesem pomladi in sonca. Jesen je bila. Listje na drevju je rumenelo in sadje ležalo na kupih med ožgano travo. Prav pred mene je padlo lepo rdeče jabolko; vesel sem segel po njem ter ga nesel v usta. Ali tedaj me je zgrabila trda roka, pekoč udarec sem začutil na licu in obsula me je ploha psovk, ki jih pa v svoji nedolžnosti nisem razumel. Spustil sem jabolko na tla in bridko jokaje tekel k materi. Vzela me je v naročje, stisnila na prsa, poljubila na čelo ter me z mehкими besedami tolažila. Ko sem se nekoliko pomiril, sem uprašal svojo tolažnico:

«Mati, kaj se pravi pankert?»

Zgodilo se je nekaj, kar nisem pričakoval: mati me je še tesneje objela, obsula me s poljubi in brezupno zaplakala.

Nisem razumel zlobe, ki je bila v tej besedi, ali čutil sem, da so ljudje hudobni in krivični, in v moji nedolžni otroški duši je vzklila prva kal sovraštva do njih, ki so mi storili krivico, pojavila se prva senca nezaupnosti do pestrega sveta, ki se je tako mamljivo smehljaj tam za mejami domačega dvorišča.

Tako je šla mimo mene težka ura spoznanja. Moje srce, odprto do tedaj usakemu na stežaj, se je zaprlo pred vsem svetom, zaklenilo se v svojo mržnjo — nehal sem biti otrok.

Zakon o sovjetski Rusiji. (Sestavil: Ivan Vouk.)

Ženska emancipacija, o kateri se je v zadnjih letih pred svetovno vojno toliko govorilo, je imela izhodišče na Angleškem in v Ameriki. To je razumljivo. Na Angleškem so se začele ženske v množicah najprej posvečati poklicem, ki so bili pridržani moškemu spolu. Tako se je število gospodarsko neodvisnih žensk razmnožilo in te «proste» ženske so zahtevale v družbi enakopravnost z moškimi. V Ameriki pa se je porodila ona zoprna emancipacija sitih dolarskih princesinj, o katerih se more reči, da so idealno stremljenje zdrave emancipacije izpačile, tako da nam je danes že samo ime «emancipacija» prav odvratno, in nehote pomislimo pri tem na samopašno ošabnost petičnih razvajenk iz onstran oceana.

Kljub nekaterim zablodam ženskega gibanja na zapadu pa se more trditi, da si je zapadno ženstvo postavilo praktične smotre, ki povsem odgovarjajo materialističnemu duhu naše dobe.

Smoter modernega ženskega gibanja je v teoriji tale: 1. ženska bodi pravno in politično enakopravna z moškim, 2. socialni položaj ženske se mora izboljšati s svobodnim tekmovanjem za življenski obstanek v vseh poklicih umstvenega in ročnega dela. Važna je zlasti druga točka, zakaj po pravici morejo ženske ugovarjati: «Kaj pomaga še tolika politična in pravna enakost, če je ženska gmotno odvisna od moža, ki je gospodar v hiši in družini, samo zato, ker ima sredstva za prehranjevanje, t. j. ker ima denar. Če se doseže tudi socialna enakost, potem je upati, da se bo nehalo dvojno zlo, ki ponižuje ženski spol, namreč lov na moža in prostitucija.»

Svetovna vojna je pospešila razvoj ženskega vprašanja. *Največ pa je k temu prispevala ruska revolucija, ki je ustvarila povsem nove družabne, socialne in gospodarske razmere.* Revolucija je seveda posegla tudi v družinsko življenje, ker je udejstvila enakopravnost ženske z moškim.

Vkljub nazadnjaštvu caristične vladavine je bila vendar ruska žena tudi pred vojno v marsičem pred svojimi zapadnimi vrstnicami. Predvsem je bila bolj samostojna. Ruska žena je igrala že desetletja pred vojno važno vlogo v politiki in v javnem življenju. Prej kakor nikjer drugod so se Rusinje posvečevale tudi višjim poklicem. Že dolgo pred vojno so Rusinje posečale vseučilišča. Nazadnjaška Rusija je imela prve zdravnice, prve inženirke in vsekakor odvetnice. Če pa niso ušegnile vse izobraženke izvrševati svojega poklica, so bile duševno razvite kakor malokje v Evropi. *Toda to stremljenje ruskih žena je bilo idealno, nesebično, zvezano je bilo s pravim ali namišljenim poslanstvom, ki si ga je ruska žena sama naložila.*

To je tista značilna razlika med Rusinjo in zapadnjakinjo. Zadostuje, če pogledamo v kroniko raznih prevratnih sunkov in v delovanje teroristov v zadnjih sto letih pred vojno. V vseh teh izvirih tlačene ruske svobode igrajo ženske veliko vlogo. S prav tragično brezbriznostjo so žrtvovale neštete zarotnice svoje ime, svojo srečo, svoje življenje za neki resnični,

dozdevni ali zablodni ideal. Značilna poteza te še sedaj nadmoderne ruske ženske je požrtvovalnost in mučeništvo. Naj omenim pri tem le Sonjo Kovalevsko, prelepo, toda tudi plemenito dekle, ki je šla z nesimpatičnim ji mladeničem, ki je bil poleg tega še Jud, v prostovoljno pregnanstvo v Sibirijo, odkoder je ni bilo več nazaj.

Ako zasledujemo rusko lepo književnost od Gogolja pa do Andrejeva, bi mogli ugotoviti, da so ruski pisatelji v svojih nesmrtnih delih podajali zgolj negativne tipe. Če pa je kakšna svetla luč v teh mračnjaških zgodbah, tedaj je nosilka te luči ruska žena. V slikanju žensk so ruski pisatelji ustvarjali pozitivne tipe. Ruska žena se nam predoča resna, nepodkupljiva in požrtvovalna. Ona je čuvstvena, se zaveda svojih zakonskih in materinskih dolžnosti, in če slučajno nima nobenih dolžnosti, jih poišče. Tudi ruska ljubica je vsa drugačna kakor njene vrstnice na zapadu. V dokaz gorenje trditve naj omenim idealno Lizo Turgenjeva in Dostojevskega Sonjo v Raskolnikovu.

Vojna in revolucija je zrušila družabno strukturo, v kateri je živela ruska žena. Zadnje ovire, ki so bile na potu njeni osvoboditvi, so padle. Družabne spono so odpustile, prejšnja ruska družba je razpadla in nova se poraja. Ruska žena je prosta, zakaj ni več vezana na moža kot svojega prehranjevalca. Vojna in revolucija sta rusko ženo tudi gmotno osvobodili, danes ga ni poklica, kjer ne bi imela ženska vstopa. In malo je takih žena v Rusiji, ki bi se zaradi moža odpovedale delu in službi.

Ruska žena je prestala svojo največjo preizkušnjo ob času velike lakote. Tedaj je bila ona rešiteljica družine, zakaj premnogokrat se je mož pokazal slabiča v tisti grozni borbi za goli telesni obstanek. V tisti grozni dobi se je ruska žena prepričala, da more stati na svojih nogah. In tako je prišlo do tega, da je danes gospodarica svojega življenja, svoje ljubezni in svojega telesa, če se le zaveda svojega hotenja.

Razume se, da vpliva ta okolnost na zakonsko in družinsko življenje. Danes se more reči, da v mestih zakon polagoma propada. Če se dva zakonca ne razumeta več in če to nespornost pospešujejo še gmotne nadloge, se razideta. Danes je po mestih več nezakonskih parov kakor poročenih. Ljubezen in spolnost ni več javna, ampak zgolj zasebna zadeva.

Po sovjetskih postavah ima ruska žena enake pravice in dolžnosti kakor mož. Cerkveni zakon je odpravljen. Civilna poroka pa se samo zapiše, ni treba prič ne nikakih drugih priprav. Edini zakonski zadržek je ta, če sta zakonca, ali pa eden izmed njiju, že vpisana v zakonski register. Vkljub temu pa se dvoženstvo (ali pa narobe) kaznuje le tedaj, če se gre za kako sleparstvo. Ločitev je lahka in se izvrši takoj, če sta oba zakonca v tem sporazumna. Če se pa ena stranka iz katerihkoli vzrokov upira ločitvi, pride zadeva pred sodišče. Slednjič pa se mora zakon razdružiti, tudi če samo eden izmed zakoncev to zahteva. Žena obdrži svoje deklinško ime in državljanstvo, razen če sama drugače želi. Če je eden zakoncev nesposoben za

delo ali službo, ga mora drugi vzdrževati. To velja toliko za moža kakor za ženo. Po ločitvi ni mož dolžan plačevati ženi vzdrževalnine.

Glede otrok velja, da sta oba roditelja dolžna vzdrževati otroka. Če se ločita, ima mati pravico vzeti otroka k sebi in mu dati svoje ime, mož pa mora prispevati vzdrževalnino v višini $\frac{1}{3}$ svojih dohodkov. Če je več otrok, dobi vsak petino dohodka. Ako vzame oče k sebi otroka, kar pa se v praksi redko dogaja, tedaj mora mati plačevati vzdrževalnino. Isto velja, če je oče brez dela ali zaslužka in če je mati gmotno na dobrem.

Samo ob sebi se razume, da v Rusiji ne poznajo več nezakonskega otroka, ne pravno ne družabno. To se ne zapiše niti v uradne rojstne knjige. Značilno je, da se v mnogih slučajih žena odpove pravici do vzdrževalnine svojega moža ali ljubimca, ker hoče sama voditi otrokovo vzgojo. *Vkljub temu, da je odprava nosečnosti zakonito dovoljena in se to brezplačno izvršuje v državnih bolnišnicah, je hrepenenje po otroku veliko.* Sicer pa vrši sovjetska vlada veliko propagando proti odpravi nosečnosti. Delavkam, ki so v revščini ali ki imajo že več otrok, in bolnim ženskam se pač dovoli operacija, ki jo izvrše uradni zdravniki. *Hudo pa je kaznovana babica, ki bi na svojo roko kaj takega napravila.* Postava dovoljuje to samo zdravnikom, a operacija se izvrši na kliniki.

Pred kratkim je sovjetska vlada še modernizirala postavbo zakona. Skupno življenje moškega in ženske, katero traja nekaj časa in ima vse zunanje znake zakonskega življenja, se priznava kot zakon tudi brez civilne poroke.

V prvih letih komunizma, ko so hkratu razpadle vse družabne in pravne obveznosti zakona, je nastopilo pravo divjanje spolnosti. Polagoma pa se je tudi ta povojni pojav ublažil. Starejše žene, recimo nad trideset let, ki so bile vzgojene v predvojnem duhu, žive po prejšnjem načinu, toda pri mladini, ki je zrastle že v novih razmerah, se poznajo posledice novega naziranja o spolnem življenju. Novi nrauni pojmi vzhajajo v ruskem naraščaju.

Posledica teh novih razmer je tudi dejstvo, da je poklicna prostitucija v mestih malenkostna. Moskva, ki šteje dva milijona prebivalcev, nima več kakor kakih petsto prostitutk. Po postavi se prostitutke ne registrirajo. Tudi ni nobenih izjemnih zakonov zanje in sploh ne sme nihče ravnati z njimi kakor z izvržkom človeštva. *Toda zvodništvo se kaznuje s prav drakonsko strogostjo.* Na ta način je precej verjetno, da bo prostitucija popolnoma izginila, ker ni nobenih družabnih ne gmotnih zaprek, ki bi branile odrastlemu moškemu ali odrastli ženski stopiti v zakon ali v zakonsko razmerje.

Vse to, kar je zgoraj povedano, pa velja samo za mesta. Na deželi je ostalo vse pri starem. Kmetje obhajajo poroko v cerkvi, ločitve so redke. Na deželi pač niso dani pogoji, ne gospodarski ne družabni, da bi mogli kmetje v tem posnemati meščane. Vas je ostala pri starih nazorih. Gospo-

darski je žena na deželi še vedno odvisna od moža, ločitev pa je zelo sitna zadeva zaradi dolgih pogajanj pri delitvi skupno pridobljene lastnine. To bi bila recimo materialna zapreka, toda še večja zapreka so stari nazori.

Rusija je kmetška država, zato ni mogoče izreči končne sodbe po življenju v mestih. Res je sicer, da si sovjetska vlada prizadeva osvoboditi tudi kmetško ženstvo, toda številne ženske komisije imajo to napako, da postopajo preburno, vsiljivo, nasilno. Zato nimajo samo v moških svoje nasprotnike, ampak tudi v njihovih ženah, v zadnjih morda še bolj. Zatorej se more sklepati, da se je zakonsko življenje v mestih tako temeljito izpremenilo bolj zaradi razmer kakor pa zaradi sovjetske propagande in novih postav.

Vsekakor dozoreva v ruskih mestih nov naraščaj, ki bo v bližnjih desetletjih predstavljal rusko družbo. Kako se bo vršil razvoj na deželi, je težko prerokovati. Že caristična Rusija je болоvala na velikanski razliki med mestom in deželo. Res je, da skuša sovjetska vlada to razliko odpraviti, toda njene metode niso imele do sedaj velikega uspeha. Vkljub temu pa se more reči, da je prepad med mestom in deželo manjši kot pred vojno. Nevarno pa bi utegnilo postati za bodočnost ruskega naroda, če bi se ta prepad nanovo poglobil. Ta nevarnost pa obstaja baš v tem, da so mesta tako prehudo napredna, medtem ko se dežela drži starine. Utegnila bi se razviti popolna odtujitev ruskega kmeta od meščana in razumnika.

Ruski vodilni možje se te nevarnosti zavedajo, zato silovito hite, da izrujejo analfabetstvo tudi na deželi. Po mnenju sovjetskih strokovnjakov se bo to izvršilo v desetih letih.

Vedar pa si je težko misliti, da se bo ruskim boljševikom posrečilo razrušiti zakon tudi pri mužiku. To bi pač pomenilo razpad družine in vprašanje je, kaj postaviti na njeno mesto. Človek se s strahom vprašuje, ali ni razpad družine istoveten z razpadom družbe. Življenje v mestih sicer ne opravičuje te bojazni, vendar pa se danes ne more izreči še končna sodba o posledicah velepredrzne, če'udi genialne reforme spolnega življenja v Rusiji. Mnogo je pač odvisno od ruske žene. Če se bo ona zavedala svojih dolžnosti in svojega poslanstva tudi v novem položaju, potem utegne postati njeno osvobojenje dobrota za ruski narod.

Na izprehodu. (Dr. Katičič.)

(Ponatis iz «Zdravja»)

Prosim Te, zakaj nas nepretrgoma nadleguješ s svojimi pridigami o čuvanju zdravja, saj vidiš, da storimo vse, kar moremo za naše zdravje in zdravje naše dece?!

Tako mi je odgovorila mlada prijateljica, ko sem jo vabil na poljudna zdravstvena predavanja s pripombo: «Nikar ne misli, da Ti je že vse znano, saj človek se uči, dokler je živ!»

Ta prizor in gorenji odgovor oziroma boljše rečeno ugovor, so mi nedvomno in ponovno dokazali splošno psevdokulturnost, to se pravi, površno znanje naše inteligence vsaj na polju higijene. Ker sem imel nekaj časa, potrudim se na kratek sprehod v Tivoli v pričakovanju, da se mi bode tamkaj brez dvoma nudila priložnost za nazorni pouk.

V svojem pričakovanju se nisem motil.

Bil je krasen solnčni dan, ki je naravnost mikal v prirodo, po vseh potih je kar mrgolelo otrok, vozičkov, mater, pestunj in starejših sester z otroki.

Nekatere so seveda, zveste starim napačnim šegam, zaprle zastore vozička, da ne bi solnce prodrlo v voziček in poškodovalo otroka, in so na ta način, kakor je to dr. Ambrožič v svojem predavanju dobro omenil, vozili na izprehod zraka svojega stanovanja.

Še pod vplivom prejšnjega pregovora sem želel, da v tej množici primerno dokažem prijateljici, kako je tudi njena veda o higijeni v splošnem, o higijeni otroka pa še posebej, nepopolna in da mojega prizadevanja nikakor ne sme smatrati za nadlego.

Predvsem sem jo vprašal, kaj vse smatra za srečo? Ne maram naštetih vseh njenih tuin'am naivnih odgovorov, izvirajočih iz mentalitete mlade, zdrave in srečne soproge in matere. Ker me niso zadovoljili in tudi niso odgovarjali mojemu namenu, sem jo vprašal, ali bi se smatrala srečno tudi v tem primeru, če bi vse to imela, kar mi je ravnokar naštel, ona sama in njeni otroci bi pa ne bili zdravi. Samo ob sebi je umevno, da mi je pritrčila, da je vendar pravi pogoj sreče in zadovoljstva — zdravje!

«No, če je pa tako, čemu se pa braniš mojih nasvetov in zakaj se ne udeležiš raznih akcij naših somišljenikov za propagando higijene med narodom, pri kateri priložnosti še sama nekaj pridobiš in s ponosom lahko rečeš, da si tudi Ti prispevala k ohranjenju zdravja naroda in s tem k njegovi sreči? Zakaj ne zamenjaš svojega «lahkega» čtiva s kakršnimkoli poučnim v tej smeri? To bi morala že iz egoizma storiti!»

«Kaj pa ima egoizem opraviti z zdravjem in srečo drugih?»

Kaj? — Čudno vprašanje! Videl sem, da je treba kakega krepkega argumenta, in ji rečem: «Saj veš, da je svet poln nalezljivih bolezni, in znano Ti je najbrže tudi dejstvo, da se jih po večini moremo sami obvarovati, če so nam znani viri in kali, način, kako pridejo v naše telo, če vemo, kako moremo to preprečiti in kako jih uničiti, če se jim kljub naši pozornosti posreči vdreti v naše telo!»

Taka sebičnost je zdrav pojav in če bi ga bilo več med ljudstvom, bi bila to velikanska sila zaboljšanje splošnega ljudskega zdravja, ker ga pa žalibog ni dovolj, obtiči vse v higijenski neprosvitljenosti.

Da, da, ljuba prijateljica, sebičnost je pogon vsemu napredku — brez dvoma vsaj v higijeni! Seveda s tem ne rečem, da odobrujem tudi materialni egoizem.

Toda vrnimo se k nalezljivim boleznim!

Če prebereš zdravstveno poročilo mestnega magistrata ali zunanjega okraja za krajšo ali daljšo dobo in pogledaš statistiko umrljivosti, bodeš videla, na pr. da pobere tuberkuloza veliko več žrtev kakor vse ostale nalezljive bolezni skupaj. V Ljubljani na pr. zapade vsak sedmi mrlič tuberkulozi! Torej je tuberkuloza najbolj razširjena nalezljiva bolezen, pravzaprav pošast, ki stalno pustoši na celem svetu, v mestu in vaseh med vsemi plastmi prebivalstva brez izbire, a najbolj so ji podvrženi otroci! Prava «bela kuga» je to in zelo nevaren sovražnik, ker se neopaženo vtihotapi, in vendar je naš najhujši neprijatelj — neznanost! Razumeš? Tega nismo vedeli! To je stalni odgovor na vprašanje, zakaj niste prej prišli, to ali ono storili ali opustili!

Ta razjasnitev je vendar omajala njeno samozavest, postala je pozorna in sprejemljiva za moja razlaganja.

«Predvsem si zapomni, tuberkuloza se ne podeduje! Od jetične matere pravočasno ločen dojenček se v zdravi okolici povsem nemoteno razvije, če pa ostane pri bolni materi ali jetični pestunji, neizogibno zbolil!»

Nalašč, kakor naročeno zakašlja tačas ob poti žena z otrokom v naročju. «Vidiš, če je ta mati ali pestunja ali kdorkoli jetičen, bo brez dvoma njen otrok nalezel jetiko. Pri kašljanju, govorjenju, smejanju in kihanju padajo iz ust prostim očem nevidljive drobne kapljice, pridejo v otrokova usta in skozi nos v dihala ter ga na ta način okužijo.

Maješ z glavo? Popolnoma neopravičeno sumiš!

Da te kapljice res obstoje, o tem se lahko prepričaš, če držiš v določeni razdalji pri kašljanju kako gladko ploskvo, na pr. zrcalo. Poskusi z žepnim robcem v razdalji pol metra! — No, vidiš, ali Ti je sedaj razumljivo, kaj ima egoizem skupnega s Tvojim zdravjem ali pa z zdravjem Tvojega otroka?»

«Res, začnem Te razumevati in Te prosim, da nadaljuješ.»

Nadaljeval sem:

«Za danes se bom omejil le na nevarnosti, ki pretijo dojenčku ter deci sploh. To nevarnost predstavlja v glavnem bolnik z odprto tuberkulozo, to se pravi, bolnik, ki izmeče kali svoje bolezni in pri tem s prej omenjenimi kapljicami okuži svojo okolico.

V okolici takega bolnika je vsaka reč okužena in nevarna tudi odraslemu, če se ne pazi, a kaj šele otroku, od katerega ne moremo pričakovati pazljivosti! Saj vidiš, tudi odrasli ne pazijo, ker jim ni znana nevarnost, v kateri živijo! Torej zopet: «Tega nismo vedeli!» Seveda, bolnik je tembolj nevaren, čim manj se radi nepoznanja zaveda nevarnosti, katero predstavlja in vsled tega manj pazi na snago lastnega telesa in na snago svoje okolice.

Da se pri takih stariših ali sorodnikih, pri bolnih pestunjah in služinčadi deca lahko okuži, je tembolj razumljivo, če pomisliš, da držimo otroka

navadno na rokah, komaj par centimetrov od ust, da otrok vse jemlje v roke že po prirodnem nagonu ali da ga božajo stariši in v istem hipu vtikajo roke v lastna usta.

Zelo nevarno je končno vsako izražanje nežnosti in ljubezni v obliki poljuba! Taki poljubi — posebno od tujcev — so večinoma konvencionalna vljudnost ali pa hinavski dokazi hlinjene ljubezni posebno od hišnih nameščencev in obiskovalcev, s katerimi gnjavijo otroke in so popolnoma nepotrebni. Veliko ljudi je, ki deco na ulici poljubljajo, seveda na usta, in s tem svojim izrazom sočuvstva zdravemu otroku vcepijo kali smrti! Take navade prekašajo vse meje spoštovanja ter silijo na najostrejši samobran! Vidiš, zopet iz egoizma! V Angliji na pr. vidimo na ulici deco s tablico: «Do not kiss mi!» (Ne poljubi me!)

O vsem tem ji ni bilo ničesar znanega!

«No vidiš, nič nisi vedela! Stopila si v zakon, ne da bi preje zvedela naloge, katere Te čakajo! Mati si in hočeš biti pomnožiteljica našega naraščaja, pa nič ne veš o jetiki, dasiravno imaš v lastni družini jetične! Sedaj se pa moram posloviti. Prav pristrčno me veseli, da sem vzbudil Tvoje zanimanje in porabil bom prvo priliko, da se zopet sestaneva in pouk nadaljujeva. —

Ker bo Tvoj najmlajši kmalu izlezel iz zibelke na tla, Te hočem drugič seznaniti z nevarnostmi kobacanja po tleh.

Torej na svidenje!

O dolžnostih starišev. (Gizela F.)

Kaj me je napotilo k temu, da pišem o dolžnosti starišev in o vzgoji otrok? Mi je mar potisnila pero v roke zavest, da sem mati-vzgojiteljica in da imam zato nekake predprave? Ni pa domišljija, da sem dobra vzgojiteljica in da lahko dajem smernice drugim materam? Zadnja trditev pade popolnoma, ker učim se še vedno ob otrocih. Pa nekaj izkušenj sem si vendar priborila v šestnajstih letih, in — naslanjala sem se tudi vedno na nauke raznih vzgojeslovcev. Teoriji je toraj sledila praksa. Študirati otroško psiho, to je bil moj ideal, a vodila me je vedno pri tem ljubezen do otrok, in ta je, ki mi potiska pero v roke. — — —

Katera mati je dobra vzgojiteljica? Ona, ki spremeni otroka v bistvu in ga popolnoma podredi svoji volji, ali ona, ki računa z dejstvi, s pododvanimi grehi in z drugimi okolščinami, ubere pravo pot in vzgaja z ljubeznijo in razsodnostjo? Mater, ki vrši svojo dolžnost, ne sme nihče obsojati, ako tudi doživi neuspehe. Bog je nje edini sodnik. Smernica, ki jo narekujeja materi ljubezen in dolžnost, je edino prava; ta naj ji daje poguma tudi v dneh najgorenkejših preizkušenj.

Ljubezen in dolžnost — tako nerazdružljiva pojma in vendar sta tako različna. — Važno nalogo nalaga starišem čut dolžnosti, a svetejše

čuvstvo dahne roditeljema ono skrb, ono požrtvovalnost, ki ne pozna ne utrujenosti in ne omahljivosti. Tega čuvstva ne narekujejo ne zakoni in ne postave človeške družbe; ono izhaja iz človekove notranjosti. Srce je ta zakladnica, ki izžareva toploto in ljubezen, kakor pošilja solnce zemlji in njeni rasti svoje čudotvorne žarke.

Mnogo slabega prepreči čut, dolžnosti in najboljši sadovi plemenitih dejanj skalijo vedno le v čutečem srcu. Le ljubeče srce pozna ono dolžnost, o kateri ne govore ne zakoni in ne postave. Stariši, ki vršijo svojo dolžnost le radi dolžnosti same, ne poznajo one blagodejne rose, ki pušča sledove v duševnosti. Gola dolžnost vzdihuje ob slehernem neuspehu, a lahko kot dviga ptič svoje peruti tudi ob neurju, se vzpne ljubezen ravno ob neuspehu in podvoji svojo potrpežljivost. Blagor otrokom, ki izhajajo iz krvi ljubečih starišev.

Kaj je pravzaprav vzgoja, ona vzgoja, ki nalaga starišem čut dolžnosti? Mladinski vzgojeslovec Foerster pravi: «Doživetje Boga v naši notranjosti, to je prava vzgoja». Razni drugi misleci pravijo o vzgoji: Vzgoja je harmonični razvoj fizičnih, intelektualnih in нравnih zmožnosti. — Vzgoja obsega vse ono, kar napravi dobrega iz nas samih, in vse ono, kar napravijo drugi za nas z namenom, da izpopolnimo lastno notranjost. — Vzgoja je celota premišljenih dejanj, ki jih izvršuje človek, da se dvigne k popolnosti. — Vzgoja je pripomoček, s katerim razvija narava v človeku zmožnosti, ki ga dvigujejo k popolnosti v lastno srečo in v srečo človeške družbe. — Vzgoja je sila, vsled katere se širi kapljica božje popolnosti, ki je kanila ob rojstvu v človekovo dušo kakor v vodni kolobar. Čim širji je krog, tem bližje je človek Bogu.» Različna so mnenja o vzgoji, a smoter je vedno isti: brzdati slaba nagnjenja v otroku, ga voditi k izpopolnjevanju in ga pripraviti na samostojno pot življenja. Samostojno bo moral nekoč otrok nastopati, zato mu dajmo prilike, da se pod vodstvom samostojno razvija. Otrok je kakor roža, ki odpira svoj kelih solncu, a zapira zopet lističe, da zavžije in vsrka v svoji notranjosti vso podeljeno mu svetelobo in toploto. Kar otrok sprejema, predela v svoji duši in tako nehote sodeluje pri vzgoji. Naj otrok sam gleda, posluša, išče, pada in se sam zopet dvigne, da pridobi na samostojnosti. Doživljajaj naj bodo pravo vzgojno sredstvo, iz njih črpaj otrok poduka, ne pa iz vsakdanjih pridig.

A kaj je otrok in čemu potrebuje vzgoje? Otrok je novo bitje, smoter in vozel družine. To novo bitje dviga spolnost do plemenitosti, potreba po vzgoji je vez, ki družji zakonca tesneje drugega k drugemu. Družina pa pripravlja človeštvu novo moč, ki mu bo služila in se zanj žrtvovala. A to bitje še malo poznamo, ko pride na svet. Njega telo vidimo, toda notranjega ustroja ne poznamo, še manj pa njega dušo. Proučiti moramo sami sebe in na podlagi samospoznanja opazovati otroka, in naša dolžnost je, da razvijemo to telesce v krepko telo, možgane in dušo pa oplemenitimo. Razločujemo torej tri vzgojne momente in govorimo o fizični vzgoji,

intelektualni in nravstveni vzgoji. Ta spis se bo naslanjal na nravstveno vzgojo, kajti o telesni vzgoji se je že tu pa tam govorilo v «Žen. svetu», intelektualna vzgoja, to je razvoj razuma, pa je naloga šole. Seveda najvažnejša je nravstvena vzgoja, ki dviga otroka do pravega človeka, nalaga starišem veliko dolžnosti, a omeniti moram, da so zvezani vsi trije vzgojni momenti drug z drugim, kajti občutki se rodijo skupno in se skupno tudi razvijajo. Primerjati se dajo drevesu, ki izsrkava iz zemlje potrebne sokcve za življenje, medtem ko diha z listi in se ob poljubu solnčnih žarkov lepo razvija. Tako pridobi otrok na telesni moči in raste s pomočjo prehrane, medtem ko se odpira njegova duša lepoti, dobroti in dolžnosti pod vplivom in vodstvom vzgojiteljev in po lastnih doživljajih.

Kdaj naj začnejo stariši vzgajati otroka? Ob zibelki, ko otrok steguje svoje ročice proti materi, ko se pogovarja brez besed, že takrat se razvija njegov značaj. Že takrat mu dahne mati prve znake ljubezni, ako se ž njim pogovarja, ga dvigne k sebi in poljublja. Trdosrčni stariši, ki ne čutijo in ne pokažejo te ljubezni, si vzgojijo trdosrčne otroke. Koliko solnca, koliko ljubezni potrebuje to nežno bitje, predno vzraste! Vse to čutita dobro oče in mati, pa vendar premagata vse skrbi in ves trud, da doživita pravo srečo v otrocih. Toda pomniti moramo, da otrok potrebuje veliko ljubezni a ne slepega oboževanja, ki često ovira pravo vzgojo. — Otrckova čustva se razvijejo že v prvih letih. Navidezno je otrok zadovoljen le takrat, ko je sit in čist, a njegova inteligenca se razvija polagoma že v nežni detinski dobi. Zato moramo slediti z zanimanjem vsakemu njegovemu gibljaju in vsaki besedi. Kako revni so otročiči, ki jih puste matere ležati same ure in ure ali jih prepuste tujim osebam, zato ne občutijo nikdar iskreno materinske ljubezni. Čemu so zagledali luč sveta? Da bodo tudi oni nekoč ustvarjali otroke brez ljubezni, otroke strasti? Ko bi mogli taki otroci dvigniti vojno zoper stariše, pač težka in grozna bi bila obsodba!

Koliko je v novorojenčku dobrega in koliko slabega? V prvih dveh letih ne moremo še ničesar soditi, pač pa pokaže otrok svojo solnčno stran in svoje pege od te dobe dalje. Ker ga ne vodi še razum, išče zadoščenja le v napakah in slabem dejanju. Kar mati prepoveduje, to otrok najraje napravi, kakor da bi bila prepoved ukaz. Skrb starišev bodi, da ta slaba nagnjenja odpravijo potom skrbne vzgoje. Čim več dobrih in zdravih sckov je v otroku, tem manj truda imajo stariši ž njim. Vstaja mi zopet misel na spočetje... Koliko moralne moči imata v sebi oče in mati? Kakšne sokove sta položila v novo bitje? Čemu naj trpi otrok, ako se ne zavedajo stariši tako važnega problema? Kdo naj prepreči družitev ljudi, ki ne spadajo skupaj ne po značaju, ne po duševnosti? Važna vprašanja, ki bodo rešena šele tedaj, ko bo vse človeštvo stalo prerajeno po trpljenju na višku srčne izobrazbe, ko bodo socijalni problemi rešeni, ko ne bo borba za vsakdanji kruhek glavni moment življenja in izživetje in izkoriščanje glavni cilj raznih pohotnežev. — — —

S skrbno vzgojo je tesno zvezano strogo nadzorovanje otrok. Zlasti mati je zato poklicana, a tudi oče naj se ukvarja z otroci, kolikor mu v to čas dopušča. Tisti oče, ki vali vso dolžnost vzgoje na ženo, je prav slab oče, nevreden tega imena, nezrel je za očetovstvo. Izgovor, da je ves dan zaposlen pri delu in da se mora odpočiti — je prazen. Mar ne dela mati ves ljubi dan? In po noči, kdo čuje pri otroku! Vzgoja je pač skupno opravilo, ki ne zavzema določenega časa, pač pa zahteva modrosti in trpljenja ob raznih prilikah, ki jih življenje samo nudi. Nikakor ni umestno in pravilno, da prepuščajo matere svoje otroke služkinjam; če se mati sama ne potruži, da bi se poglobila v otrokovo dušo, kako se bo potrudila otroku povsem tuja oseba, proučiti njega bistvo? Služkinja naj raje opravlja hišna dela, a mati ostajaj v družbi otrok, če hoče preprečiti polovičarsko vzgojo. Kaj pa revna, zapuščena mati, ki mora posvetiti vse svoje moči gospodinjstvu, vzgoji otrok, a je primorana tudi služiti, da preživi otroke? Ni je bednejše matere, ni revnejših otrok, a so slučajji, ko ravno takšni otroci postanejo kremeniti značaji, ker njih pot v življenje je pot trpljenja. — Lev Tolstoj pravi, naj mati, ki je že rodila več otrok, ne opravlja več težkih del, pač pa naj se ukvarja z vzgojo svoje dece. Ta princip je neoporekljiv, a kaj porečejo k temu revne matere? Kako naj se posvečajo le deci, ko morajo opravljati same vsa hišna dela, streči možu, snažiti otroka, prečuti noči? Kje naj revna mati pridobi denarja in časa, da se vzposobi za mater-vzgojiteljico? Kar je povzela po materi, tega se zvesto drži; tradicija je merodajna, četudi je mnogo osatja vmes. Nič stremljenja po izboljšanju, po izpopolnitvi, kar opažamo zlasti pri revnejših slojih, kjer izrablja borba za vsakdanji kruh vse človeške energije in ovira polet duha. — Kako je važna za matere priprava za zakonsko življenje pred možnostjo, uvidi pač marsikatera, a prepozno. — Dobro zavetišče za deco so otroški vrtci, ki ne nadomestijo dobre matere, toda vedno bolje, da je otrok pod nadzorstvom strokovne učiteljice, ko da se potepa brez nadzorstva po cestah. Tedaj naj mati zaupa učiteljici otrokove napake, ki bo rade volje vršila nalogo matere, saj je nje poklic duhovno materinstvo.

Da podam neveščim, mladim materam-vzgojiteljicam vsaj drobtinico navodil, ki so sad lastne izkušnje, sledi par nasvetov, kako je postopati ob spoznanju raznih otrokovih slabih nagnjenj, ki jih je treba iztrebiti v kalí, da ne zamori njih rast otrokove duše, kot omreži ničvredni plevel koristno rastlino, ako ga vrtnar ne uniči pravočasno.

(Konec prih.)

Kadar smo sami, moramo paziti na svoje misli, — v družini na svoje razpoloženje, v družbi na svoj jezik. —

Madama de Staël,

IZVESTJA

PO ŽENSKEM SVETU.

† **Umrla je v Gorici Hermina Troškova, blaga, zavedna in izredno darežljiva gospa. Bila je delavna odbornica Splošnega ženskega društva. Njen svečan pogreb je pričal, tako brdko žalujejo po njej vsi, ki so ali bili deležni njenih dobrot, ali pa so neštetokrat videli, kako je bilo njeno srce vedno odprto za d. jansko razumevanje javnih in zasebnih potreb. V počestitve spomina blage pokojnice je darovalo „Spl. ž. dr.“ L. 200 goriški „Di-jaški kuhinji“.**

Lidija Lebedova v Italiji. Ta priznana ruska pesnica je bila rojena v Leningradu. Njena rodbina spada k starim plemiškim hišam, ki so bile zvesti stebri nekdanje carske Rusije. Njena «*Lirika*», ki jo je izdala l. 1911., je navdušila večino prvovrstnih ruskih kritikov. Je tudi priznana prevajateljica iz angleščine in francoščine; zadnje čase je prevedla na rusko tudi nekaj del. D'Annunzijevih, Vivantijeve in Ade Negri. Kot članica «*Zveze ruskih dramskih autorjev*» je prevedla iz poljskega skoro vsa dela Przybyszevskega in Žeromskega. Ko se je začela vojna l. 1914., je bila Lebedova v Italiji, Ker se ni mogla več vrniti v domovino, je vstopila kot dama in strežnica k Ital. Rdečemu križu in stregla po vojaških bolnicah. Po velikem ruskem prevratu ji je bila vrnitev še bolj otežkočena in se je zato stalno naselila v Nervi-ju, kjer živi še sedaj. Večkrat čitamo po italijanskih listih njene kratke prevode modernih ruskih pesnikov in pisateljev; posebno ji je pri srcu Konstantin Balmont.

Rusinja v tujini. Na Kitajskem je umrla pred meseci gospa Litvinova, rodom Rusinja. Imela je tam veletrgovino s čajem. V oporoki je zapustila 40 milijonov dolarjev velikemu knezu Nikolaju Nikolajeviču kot podporo za akcijo proti boljševikom. Kakor je namreč znano, vodi ta veliki knez glavno propagando proti sedanji ruski vladi in upa, da se mu bo vendar posrečilo, pregnati boljševiško oblast.

Poljakinje bodo vstopile tudi v policijsko službo. Pripravljalni tečaj traja 3 mesece. — V Varšavi so meseca maja položili temeljni kamen znanstvenemu zavodu, ki bo imel naziv po slavni poljski kemičarki: «Zavod gospe Marije Curie-Sklodovske».

Kako so žene vplivale na Wagnerja, piše francoski politik in ljubitelj glasbe Louis Barthou v knjigi «*La vie amoureuse de Richard Wagner*». Po njegovem mnenju je bila v Wagnerjevem življenju ljubezen jako velikega pomena: ljubezen in umetnost sta prodirali druga v drugo in se spajali v njegovi

notranjosti tako tesno, da sta mu ustvarjali ono božanstveno silo. Troje žen je ljubil veliki glasbenik: Mino Planer, Matildo Wesendock in Kozimo Liszt. Prva kot da bi ne bila ustvarjena za lepo, često nehvaležno nalogo, da živi in prenaša usodo silnega glasbenega reformatorja, ki je moral pogostokrat tudi gladovati.

Docela drugačni duši pa sta bili Matilda in Kozima, obe vredni njega. Matilda mu je vzbujala umetniška navdahnjenja, njen vpliv je bil poln idej in čuvstva. Wagner sam ji je postavil spomenik nesmrtnosti, ko pravi: «Da sem mogel pisati Tristana, zato se moram edino le Vam zahvaliti iz dna srca in za vse večne čase».

Kozima, hčerka Lisztova, ki je šla najprej preko vseh predsodkov in javnega mnenja, je vplivala na Wagnerja z izredno inteligenco in nenavadno odločnostjo ter mu je ustvarila dom, v katerem je mogel skončati tetralogijo in zložiti svojo najvišjo oporoko «*Parsivala*». Po smrti Wagnerjevi živi Kozima edino le njegovemu spominu. Nad 40 let že — zadnja leta celo v bedi — časti velika vdova grob svojega moža, časti ga na način, ki je vreden velikega duha, velikega dela in velike ljubezni.

Pisma George Sandove. Pred meseci je bila v našem listu daljša študija o tej slavni francoski pisateljici. British Museum v Londonu je kupil zbirko njenih lastnoročnih pisem ter je dal za vsa pisma manj, nego je dobila pisateljica, ko je bila še živa, samo za svoj podpis! Nekoč je sodelovala kot prodajalka pri neki dobrodelni prireditvi. Med onimi, ki so kupovali, je bil tudi baron James de Rothschild. Iskal je stvar, ki bi naj ga posebno razveselila. Ko ni mogel nič najti, gre k Sandovi in ji pravi: «Prodajte mi svoj podpis». Pisateljica, ki je bila pred kratkim ravnokar objavila «*Leilo*», vzame košček papirja in brzo napiše sledeče besede: «Prejela od barona Rotschilda vsoto 1000 frankov. George Sand». Rotschild prečita, odpre listnico ter ji da tisočak, izprošen s tako mirno smelostjo. Res, kaj je bilo to, tisoč frankov, za člana stare bogataške družine, ki je posojala celo kraljem? Pa vendar tudi takrat niso podcenjevali te vsote!

MATERINSTVO.

Puberteta. Tako se imenuje doba med dvanajstim in šestnajstim letom, ko se iz dečka razvija mladenič, iz deklice dekle. V teh letih se pokažejo pri otroku novi duševni in telesni pojavi, ki vplivajo na razvoj značaja in zdravja. Otroku samemu je ta doba neprijetna, nekako nerodno mu je, večkrat ga je celo sram pred samim seboj

ali pred svetom. Nekateremu otroku pa dajo baš ta leta neverjetno samozavest in samouvaževanje. Zato nalaga ta življenjska doba materi še prav posebne naloge in dolžnosti.

V telesnem pogledu opazimo v pubertetni dobi sledeče pojave: otroku se razvijejo spolovila, deklicam tudi prsa, boki in spodnji život zadobi bolj polno obliko, ki je značilna za žensko telo. Dečku postane glas hripav, globok; pokažejo se mu prvi znaki brade in brk. Navadno se v teh letih otrok znatno potegne ter zraste do one višine, pri kateri navadno ostane.

Dečki postanejo v tej dobi divji, predrzni, ne uklonijo se disciplini, večkrat se prepirajo s starši in kljubujejo v šoli. Pri deklicah opazimo navadno nasprotni tip pubertetne duševnosti, katerega pa večkrat kaže tudi deček. Nenavadna zamišljenost, strastno čitanje romanov in sanjavoost so glavna svojstva otroka. Njegova domišljija si ustvarja pravljíčne junake in junakinje, polne ljubezni in požrtvovalnosti. Nekatere deklice so neprestano zatopljene vase, zelo so občutljive in razburljive, pišejo pesmi in dnevnike. Marsikatera se zapra sama vase, prej tako živa in odkritosrčna postane v teh letih nezaupljiva in samosvoja. So deklice, ki se v pubertetni dobi, ko čutijo v sebi razvijajočo se ženo, instinktivno izogibljejo moškim, pa se zaljubijo v prijateljice in učiteljice. To opažamo posebno po samostanih, kjer se udanost gojenke do kake sestre razvije v pravo oboževanje, zaljubljenost in ljubosumje. Druge deklice pa kažejo v tej dobi baš nasprotno duševno spremembo. Razžive se, postanejo drzne, ozirajo se po mladeničih in smelo koketirajo. V pubertetni dobi doživijo deček ali deklica navadno svojo prvo ljubezen in zaljubljenost, ki večkrat izbruhne z vso silo. Pogostoma čitamo po časopisih, kako se otroci v tej dobi celo streljajo in zastrupljajo iz nesrečne ljubezni.

Poleg omenjenih duševnih in telesnih pojavov pa zadene deklico še drugo iznenadenje, ki se pojavi često v obliki velike bridkosti: menstruacija ali mesečno perilo. In baš v teh dneh potrebuje deklica mater, kakor morda nikoli več pozneje. Slehera izmed čitateljic se z žalostjo spominja onih svojih mladostnih časov, ko je prvokrat opazila in občutila krvavenje. Ni si ga znala objasniti, ni se upala nikogar vprašati. Najbolj pa se je morda izogibala matere, katere edina bi ji bila mogla in morala dati pametno in poučno besedo. In koliko je tajno pretpela uboga deklica, če se ji je to pripetilo pri tujih ljudeh! Morda si je takrat vsled sramu, strahu in napačnega ravnanja nakopala bolezen za vse življenje!

Skoro vsaka mati je izkusila to v lastnem življenju in vsaka razume, kako potrebna je v tem pogledu njena beseda razvijajoči se hčerki; in vendar je tako malo mater, ki bi

pravočasno poučile deklico o tem pojavu in ji dale potrebna navodila. Zakaj ne more skoro nobena mati tega storiti? Zakaj rajši pusti, da izve hčerka vse to iz drugih, morda premalo poučenih ali celo surovih ust? Zato, ker si večina mater ne zna pridobiti otrokove duše, ampak se ji odtuji že v rani mladosti. Mesto medsebojne zaupljivosti in razumevanja vzgoji v svoji hčerki le strah, bojazen in nezaupljivost do sebe same. U.

Da se mali otroci v zimskem času ne prehlade, jim napravi spalno grajčko ali majico z rokavčki, ki naj segajo še precej čez prste. Ko vzame dete ponoči ročico izpod odeje, se mu ne razgali in ga ne bo zeblo. Iz istega razloga priporočamo tudi punčkam za ponoči rajše hlačke nego srajčke. Ako se otrok razbrca in ima na sebi dolge hlačke, se ne more prehladiti. Ako je pa v srajčki, pa naj bo še tako dolga, si jo zrine navzgor, in se prav lahko prehladi, kadar se razodene. Otroci, ki pa ponoči močijo posteljico, naj ne hodijo spat v hlačkah. Pri ponesnaženju se jim namreč zmočijo robovi med nogicami in drgnejo nežno kožico.

HIGIJENA.

Negovanje rok. Mnogo mladih ljudi trpi celo zimo na ozeblinah, ki ne povzročajo samo srebčice in bolečine, temveč tudi izpačijo roko. Kako neokusno je, če moraš sprejeti kaj iz take roke, ki je otekla ali celo odprta na prstih.

Ozeblina se preprečijo le s toploto. Imej vedno tople roke, zato nosi rokavice in volnene zapestnice. Jako dobro je za roke, da jih vsak dan masiraš in giblješ po telovadnem načinu. Telovadba prstov je jako enostavna: pest odpiraj in zapiraj večkrat zaporedoma, pa precej močno in hitro. Roko masiraš tako, da jo gladiš v isti smeri, kakor oblačiš nove ozke rokavice. Laket opri na mizo, z drugo roko pa masiraj: začni na koncu prstov in poteguj proti zapestju, tu prekini pa začni zopet na koncu prstov. Da boš lažje potezala, si namaži roko s kako maščobo, na pr. z čistim lanolinom ali vazelinom. Glicerina ne bi svetovala, ker osuši in postara kožo.

Malokatera gospa si dandanes lahko privoči služkinjo, zato mora sama opravljati vsa hišna in kuhinjska dela. Pri tem seveda ne more ohraniti lepih rok; a če gre v boljšo družbo, ji je vendar nerodno s takimi rokami, čeprav so udelane roke znak pridnosti. Taki bi svetovala, naj si dneve ponoči kožnate ponošene rokavice. Vanje se potrese malo sladke mandelnove moke ali pa navadnega pudra. Tudi pri umazanem dnevnem delu si lahko natakneš take rokavice. Z masažo, mazilom in rokavicami si ohraniš vedno čedne roke, ki napravijo lep vtis v družbi in svojo dolžnost v gospodinjstvu.

Lepa roka mora imeti tudi lepe nohte, katere pa umijemo dobro le s ščetko. Pri umivanju podrgnemo ž njo po milu, nato pa potegnemo parkrat okoli nohtov. Ko si nohte režemo, je treba paziti, da jim damo lepo zaokroženo obliko. Nato obrežemo tudi kožico okoli nohta, kar je je preveč. Seveda ne smemo rezati preveč v živo do krvi. Prsti, ki še krvave ali pa kažejo otekline okoli nohta, nikakor niso roki v kras.

Nekateri imajo radi svetle nohte. V to svrhu prodajajo stekleničke s posebno tinkturo, ki se namaže po nohtu in se pusti osušiti. Blesk pa traja le toliko časa, dokler se noht ne opere. Sicer pa imajo naprodaj takozvane toaletne škatlje, v katerih so vse potrebščine za negovanje nohtov.

Th. B.

Protí ozeblinam na roki in na nogi pripočajo tudi sledeči pripomoček, ki se je baje prav dobro obnesel.

Kakor hitro zapaziš prvo ozeblinsko otekline, deni v emajlirano posodo mlačne vode in raztopi v nji malo galuna. Najbolje je, da imaš skledico na štedilniku, da se voda greje, ko držiš roke v nji. Ko se voda toliko segreje, da ne moreš več strpeti, odstavi skledo in drži roke še nekaj časa v njej. — To velja tudi za ozeblino na nogah. Raztopina služi za več kopeli, ponovi jih tri- do štirikrat na dan.

Poznam še drugi pripomoček: Ozeblino, ki se niso še odprle, drži v vodi, kjer so se kuhali listi zelene za solato. Po kopeli dobro masiraj roko ali nogo in jo čez noč dobro zavij. V vodi pusti par listov zelene, da dá več moči. Tudi to kopel lahko uporabiš za večkrat.

Ros.

Mrzle noge in slane kopeli. Mnogo ljudi si ogreva mrzle noge s toplo opeko. Jaz bi tega ne priporočala, ker se s tem pomaga le za tisti čas, a noge se ne utrdijo, temveč se celo razvadijo in človek ne more zaspati, če nima v vznožju tople opeke ali steklenice. Bolje je, da si umiješ noge, predno greš spat. Umij si jih tudi zjutraj, ko vstaneš, ter si jih dobro odrgni (masiraj). Delaj tako redno, pa si boš s tem premagala mrzle noge in zraven še utrujenost, da ne boš imela težkih nog. Mrzlim in težkim nogam je vzrok nepravilen obtok krvi. Prav dobro je, če raztopiš v vodi nekoliko morske soli, ki še posebno poživí kri. Najboljša je mlačna polurna kopel; če te pa boli grlo ali zob ali če imaš vneto oko, pa vzemi precej vročo vodo, ki potegne kri navzdol in ti lajša bolečino. Mrzlo vodo bi pa odsvetovala vsakemu, kdor ni vajen hoditi bos. — Navadna toplina domačih kopeli je 25° R ter na vsak liter vode 1 dkg soli; odraslim je daš lahko nekoliko več.

M. Z.

Kako naj koljem in pečem gosko? Gosko dan preje lepo operi in imej čez noč na suhem, da bo perje lepo belo in suho. Preden jo zakolješ, ji 18 ur preje ne daj nobenega živeža, ker v tem času vse prebavi in s črevi nimaš toliko nesnage, ko jo razdevaš. Osnaženo nasoli in pušči čez noč v mrzli vodi. Potem jo še enkrat osoli in znotraj dobro z majaronom in brinjem odrgni. Peci jo 1½ ure in polivaj s surovim maslom, zmešanim z mastjo. Povrhu ji nadevaj lističe suhe slanine, kar jo naredi posebno pikantno in delikatno. V vodi jo imaš čez noč le tedaj, če je zelo stara in ne pitana, ali če je travo jedla zadnji čas, ker potem diši po travi in ima tudi okus po travi. Drugače ne! Tudi jo z majaronom in brinjem ter lahko še s čebulo odrgneš le za slučaj, da jo pripraviš kot divjačino. S tem dobi bolj divji okus. Če jo pošlješ po pošti osnaženo, jo nasoli le malo, ker sicer se odteka vso pot od nje voda in kri. Za domačo rabo jo pa nasoli že dan preje prav dobro, da sol vse meso čez noč prepoji, ker če v zadnjem trenutku šele soliš, odpade sol in bo mast neznosno slana, gos pa ne presoljena. Jetra daj v mleko in mleko menjaj vsakih 6 ur. Na ta način jetra silno narastejo in so nenavadno dobra. Iz krvi naredi cmoke kakor iz jeter ali pa cvrtje, (jajce, mleko, drobtinice, kri). Ko kolješ, lahko denes tudi takoj malo jesiha v kri, da se ne strdi, in soli. Vrzi to na razbeljeno mast, v kateri si zarumenila malo čebulice, premešaj in je takoj pečeno. Je se s kruhom in je prav okusno.

Ko gosko zakolješ, ji še topli oskubi perje; ni je treba pariti, ker se tudi tako perje lepo puli. Ne delaj tega na prepihu ali zunaj na vetru, da ti ne raznese perja. Goska mora biti popolnoma osnažena tekom 24 ur. Vrat in peruti ji odreži, to spada k drobu; vendar odreži peruti tako, da se ena kost ali en del še drži trupla. Iz vratu in perutk napraviš rizo. Pazi, da bo ostala koža malo daljša, kjer odrežeš, da lepo zapreš. Čreva potegneš ven zadaj; vrat pa izreži iz kože tako, da lahko sežeš z roko skozi vratno kožo v sredino in odtrgaš drob ter ga potegneš ven zadaj. Pazi na jetra! Surovo gosko imaš lahko na mrzlem 10 dni.

Gosko pa tudi lahko kolješ kot purana ali petelina tako, da jo z nožem zabodeš pod glavo in ji prerežeš sapnik in goltanec. Nekateri jo celo obesijo za obe nogi zvezano in tako koljejo. Glavo ji moraš zaviti v papir, da perja ne okrvaviš. Gosko pa zavij v junjo in ji peroti zveži. Meni gre najbolj od rok, da jo držim med koleni.

M. Z.

Malenkostne izboljšave v kuhí. 1. Riža nikdar ne perí. S tem mu vzameš dobre snovi. Tudi okusnejši je neopran riž. — 2. Če kuhaš kompot, operi sadje, preden ga lupiš. Potem olupke in vse pečke s srčki pokuhaj, ker v tem so najboljše snovi in kom-

pot bo mnogo krepkejši. Vse dobro s kuhalnico iztisni, potem precedi in naposled šele kuhaj olupljen sad. — 3. Dišave, osobito limonov sok in lupinice daj n a z a d n j e v obare Z dolgim kuhanjem izgube ves vonj in moč. — 4. Grahovo stročje zaleže več kot grahovo zrnje. Luščine v velikem loncu prekuhaj in dobro s kuhalnico iztisni. Koliko novcev s tem prihraniš! Tudi stročje od že napol suhega fižola v jeseni da izvrstno juho. Če isto stročje graha skuhaš dvakrat, trikrat zaporedoma, bo še vedno krepka juha. — 5. Če kuhaš kavo, pokuhaj najprej primes. Ko je primes dobro prekuhana, prevri nagloma kavo. Še bolje je, da kave ne prevreš, ampak jo le v vrelo vodo daš in pokriješ, da se ne izdiši, ampak samo izpari. Tako bo kava močna, dišeča. — 6. V juho ne devaj čebule, ta naredi juho grenko. Daj samo lupino, a prav malo, ta daje juhi lepo barvo. Tudi ne krompirja, ki skali juho, ampak le lupino, ki daje okus juhi in ji povzame surovostni okus. — 7. Morska sol, (debelo zrnata) je bolj zdrava kot kamena sol. — 8. V golaž daj nekoliko rdečega ali črnega vina. Cesar Franc Jožef 1. je imel vsako predpoldne ob 9. uri golaž s tokajskim vinom začinjen. Tudi paradižniki so prav dobri v golažu. Dajo okus in barvo. — 15. Solata se naredi šele, preden se nese na mizo. Namaka se v vodi le četrť ure. Pesa mora pa več ur v jesihu ležati. Tudi kumare več ur. **M. Z.**

Kruhovo praženje (šmarn.) Vzemij svež ali star kruh ter ga zreži na male kocke. Polij ta kruh z mlekom, v katerem si raztopila dve žlici sladkorja in nekoliko soli. To pusti četrť do pol ure počivati, da se kruh dobro napoji. Potem primešaj temu kruhu po količini 1—2 jajci. V ponvi razbeli maslo ter ocvri praženje; ko se spodaj lepo zarumeni, ga obrni, da se zarumeni še na drugi strani. Potem razreži praženje z dvójimi vilicami, ter ga opeci še nekoliko.

Če hočeš imeti praženje boljše prideni nekaj rozin in da bo rahlejšje, stepi iz beljakov sneg.

Krompirjevi korenčki. Naredi testo iz 1 kg kuhanega krompirja, 30 dkg moke, 2 jajec in soli. Naredi iz tega testa korenju podobne svaljke. Povaljaj jih v raztepenem jajcu in drobtinica ter jih ocvri na olju ali maslu. Olepšaj jih s peteršiljem. **V.**

Čajevi prigrizki. Naredi mešanico: 125 g surovega masla, 4 cela jajca, ki jih dodajaš eno za drugim in prej raztepeš, 250 g sladkorja, stolčenege seveda, in zavitek vanilijinega sladkorja. Ko je to vse dobro premešano, daj na ploč še 650 g moke in en Oetkerjev prašek. Naredi iz vsega testo speci svetlo na pločevini, z voskom namažani.

Prav dobra fižolova torta. 25 dek kuhanega skozi sito pretlačenega fižola (prepeličarja ali sploh dobrega fižola), 25 dek

sladkorja v prah stolčenege, 1 jajce, 2 žlici ruma, 1 žlico kakao, par žlic drobtin, par žlic zmletih orehov, 1 zavitek pecivnega praška zmešaj v testo, a rahlo, ne trdo, ter speci v tortnem modelu kot torte.

GOSPODINJSTVO.

O kuhanju perila. Da se perilo ne uničuje pri kuhanju, ga ne smemo kuhati dalj kot 8—10 minut. Perilo, katerega kuhajo po četrť ure ali še dalj, razpade že po par letih. Da se pa more prekuhati v malo minutah, deni kuhati hkrati le malo kosov, da se prekuhajo vsi enakomerno in hitro. Ako je lonec nabasan, ne moreš perila mešati: po eni strani se komadi vsi preparirajo ali celo poškodujejo na dnu, na drugih straneh pa vrela milnica niti ne pride do kosa. Tako je perilo deloma pokvarjeno, deloma preprekuhano. S kuhanjem se perilo ubeli in higijenično izčisti. Nekateri devajo v perilo sodo, pralne praške in druge preparate. Jaz bi tega ne priporočala, ker so vse te stvari prejedke in perilo razpada. Pri nas rabimo za kuhanje perila sol, milo in bukov pepel. Pepel poparim s kropom, ko je dobro postano, čisto odcedim in zlijem v krop, kjer se bo kuhalo perilo. Predno žehtaš, mora biti seveda perilo dobro premencano in izprano. Že prej moraš odpraviti vsč madeže. Ako kuhaš perilo v deževnici, potrebuješ za krop manj mila. Perilo devaj vedno v vrelo vodo; ko se nekaj minut kuha, dodaj mila, soli in luča, da se ne kuha več čas skupaj. Med vrenjem mešaj z leseno žlico. Ne kuhaj perila v posodi, ki ima rjaste lise, ali kateri se je kje odlučila glazura. Perilo namreč porujavi tam, kjer je prišlo v dotiko s tako posodo.

Ko je perilo kuhano, naj se ohladi; nikdar ga ne ohlajaj z mrzlo vodo. Najprej ga izperi v mlačni vodi, da se milo dobro izpere; šele potem ga izplahuj v mrzli vodi. Po tem navodilu bo perilo trpežno, lepo belo in razkuženo. Samo po sebi se razume, da se kuhajo beli, najlepši komadi skupaj in slabše perilo zopet skupaj. Nikoli pa ne belo s pisanim. Perilo od bolnikov peri posebej in sicer nazadnje, ker je vedno še nevarnost, da se bacili prenesejo.

Za vse belo perilo je prav dobro, če stoji v milnici par ur na solncu, pri tem ga pa večkrat obračamo in solnce ga zelo lepo ubeli.

Nikoli ne smemo perila namakati dalj kot 12 ur, drugače postane sivo, rečemo zaprano. **M. Z.**

Barvasto ali pisano perilo. Pisanih oblek, predpasnikov in bluz ne namakaj, nego jih takoj izmenčaj v gorki milnici brez luča. Nikdar ne smeš barvastega perila kuhati, četudi morda misliš, da je stanovitne barve. Posebno pa mora biti barvasto in belo perilo strogo ločeno. V milnici izmencano perilo izplakni dobro — če mogoče — v tekoči

reki ter ga takoj obesi v senci, nikoli ne na solncu. Za rdeče, rožnato in vijoličasto perilo prilij milnici četrti del kisa, ki ohrani barve neizpremenjene. Tudi malo galuna je dobro raztopiti v vodi, kjer pereš pisano perilo.

Kako se snaži in lepša pohištvo na priprost način? Da ima človek res prijazno, udobno stanovanje, pač ni treba, da je vse razkošno, dragoceno. Ni tu potrebno, da so poedini komadi pohištva bogvekakako umetno izrezljani. To je predrago in vsi tega ne zmoremo, večina izmed nas se mora zadovoljiti s priprostim navadnim slogom in s praktično obliko. Pač pa je neobhodno potrebno, da se pohištvo zna varovati. I najpriprostejše pohištvo, ki je dobro povoščeno, podrgnjeno in blesteče, zadobi v svoji čistosti in lesku lepšo zunanost.

Ako se moramo celo zadovoljiti s kakim komadom iz surovega nepobarvanega lesa, si lahko odpomoremo in mu damo lep, distingviran blesek. Ako pobarvamo belo nepobarvano pohištvo z orehovim izvlečkom in potem povoščimo, podrgnemo, da se leskeče, pa smo na priprost način okrasili svoj dom.

Navadno se orehov izvleček dobi, ako se posuši zelena lupina dozorevajočega oreha. Na približno 1 l vode vzemi 200 g posušenih lupin in jih kuhaj kake dve ure. Ako ta preparat potem hitro precediš (filtriraš) in spraviš v steklenice, ga lahko ohraniš tudi več let. Kadar ga rabiš, ga lahko razredčiš, kolikor želiš; a moraš seveda prej poskusiti na kakem koščku lesa.

Ta orehov izvleček se raztegne po lesu z navadnim čopičem. Ako hočeš lesu pustiti one dozdevne lesne žile, jih potegne bodisi z vilicami ali pa z glavnikom, predno se barvilo posuši.

Ko je les zopet suh, ga povošči s pripravnim voskom za les in pohištvo ter dobro podrgni, da se lepo sveti in leskeče. Ako hočeš še lepše, pa nazadnje lahko še polakiraš pohištvo z brezbarvnim lakom. Ros.

IZ NAŠE SKRINJE.

NAŠI GORENJC. (Nadaljevanje.)

Božič. Dan pred Božičem imajo gospodinjne mnogo opravila s pečenjem potic in «poprtnjaka». Poprtnjak je hleb belega kruha, ki mora ostati cel prav do Sv. treh kraljev in mora biti na mizi vse tri božične večere, to je: na Sveti večer, na predvečer Novega leta in Sv. treh kraljev, ko se poprtnjak razreže. To delo navadno prevzame gospodar. Vsi člani družine ga dobé po en kos, ostalega pa razreže na toliko delov, kolikor glav živali ima pri hiši ter ga vsega mednje razdeli. Tudi pujski in kuretina so deležni poprtnjaka.

Otroci in tudi odrasli — ker takrat itak ni nujnega dela — pa tisti dan pred Božičem pridno pripravljajo in sestavljajo jaslice, ki so po nekaterih hišah posebno lepe. Božičnega drevesca (smrečice) Gorenjec ne ceni, češ, to je novotarija. In če ravno skoro hiša poseduje toliko smrekovega gozda, da ima malih smrečic v izobilju, vendar ne boš nikjer videl božičnega drevesca, pač pa le jaslice, katere so našim ljudem tako pri srcu, da si brez njih Božiča skoro misliti ne morejo.

Ko se stori mrak, dene gospodinja v lonec lopatico žerjavice, napolni skodelico z blagoslovljeno vodo in vtakne vanjo pušpanovo vejico. Gospodar potrese žerjavico z dišečim kadilom, se prekriza in začne glasno moliti. Nato gre z loncem v roki pokadit vse shrambe, živino in vsa gospodarska poslopja. Takoj za gospodarjem stopa eden izmed družine, noseč v roki skodelico z blagoslovljeno vodo in pridno škropi na desno in levo. Za njim pa hodi s sklenjenimi rokami ostala družina in pobožno odgovarja gospodarjevi molitvi. To kajenje in škropljenje se potem ponovi oba božična večera, t. j. na predvečer Novega leta in Sv. treh kraljev.

Na sveti večer pride na mizo samo mrzla večerja, bodisi solata, shlajeno kuhano sadje ali kaj podobnega. To pa v pobožen spomin na Kristusove starše Marijo in Jožefa, ki na ta večer nista imela nič gorkega v ustih.

Božični večer je pri nas skoro tako poln vrah kakor n. pr. Kresni večer. Najbolj razširjeno in običajno je «vlivanje svinca», ki se napravi tako-le:

Kos svinca se dene v železno posodo in postavi na ogenj, da se raztopi. Ta raztopnina se vlije potem v večjo posodo, napolnjeno z mrzlo vodo. Raztopljeni svinec se v mrzli vodi seveda takoj strdi in dobiva pri tem raznovrstne oblike, ki dostikrat več ali manj sličijo kakemu predmetu. Pripeti se, da dobi svinec v mrzli vodi podobo sveče. Potem je gotovo, da bo v teku leta pri hiši krst. Ako pa oblika spominja na mrtvaško glavo ali krsto, tedaj bo med letom kdo izmed družine umrl. Podoba harmonike ali venca pomeni poroko i. t. d.

Če je božična noč jasna in mesečna, zahajajo dekleta kaj rada h kaki stoječi vodi, v kateri vidijo svojo bodočnost, predvsem pa svojega bodočega moža. Ko se namreč dekle skloni proti vodi, vidi v njej poleg svoje podobe tudi podobo onega, ki ji je «namenjen». Ampak ta poskus menda ni prav varen, kajti Tomažinova babica iz Dupelje je vedela povedati, da je šla neko sveto noč njena sorodnica gledat k bližnjemu ribniku, če ji je kdo «namenjen». Toda — o groza — v ribniku je poleg svoje podobe ugledala podobo moža, ki je imel mrtvaško glavo. Tega se je tako prestrašila, da je kmalu potem umrla.

Na sveti večer, med 11. in 12. uro se med seboj razgovarja živina. Čuje in ume jo le

oni, ki je v popolni milosti božji. V Kovarju je neki pastirček, ki je imel svojo borno posteljo v hlevu, čul na sveti večer, kako je krava Sivka potožila svoji tovarišici Dimki: «Nekaj ti povem, Dimka. Letos bodo mene zaklali. Danes čez leto me ne bo več.»

To je pastirček dobro čul in je drugi dan povedal družini, a nihče mu ni hotel verjeti. Vsi so bili mnenja, da se mu je sanjalo. Gospodar, ki je prvotno res mislil zaklati Sivko, je potem nalašč zaklal drugo kravo, pa čujte, kaj se je zgodilo. Kmalu potem je gospodar gnal Sivko v bližnjo vas, hoteč jo oplemeniti. Kravi pa se je na ledeni poti izpodrsnilo in padla je tako nesrečno, da so jo vsled zadobljenih poškodb morali zaklati.

Na sveti večer se družina mudi večinoma okrog jaslic. Tam se nedolžno zabava in prepeva narodno-nabožne pesmi. Še celo stari dedek dene tedaj vivček iz ust in «pritisne» z drugimi vred.

Narodnih pesmi, ki se nanašajo na božično noč, imamo pri nas skoro brez števila. Le žal, da nam primanjkuje prostora, sicer bi objavila tu vsaj najbolj originalne. Naj zapišem eno, ki mi je bila že od nekdanj najbolj všeč. Pela jo je teta Špela, ko me je še ujkala na kolenih.

Perjatu moj,
le pejd' z menoj,
gréva v Betlehem nocoj.

Tam v štalici
na slamici
eni mali Bogec spi.

Ni srajčice,
ni rjuhice
ni obene odejice.

Osú in vov (vol)
je Ješka grov (grel)
k'je od mraza drgetov.

Sta pihala,
sta dihala,
sta s sapo gréla ga.

Do polnoči ne misli nikdo na počitek, ker se je treba pripraviti na polnočnico. K polnočnici gre razun malih otrok ali kakega prav starega deda ali babice vsa družina. Ko pa pridejo iz cerkve domov, poležejo po klopeh, po tleh ali kjer si že bodi. Na svojo posteljo se Gorenjec v sveti noči nikakor noče vleči, to pa zato, da s tem počasti spomin na Sveto družino, ki tisto noč, ko se je rodil Kristus, tudi ni mogla počivati na svojih ležiščih.

Sveti dan držimo pri nas za največji praznik v letu in ta dan se vsakdo udeleži treh sv. maš. Ves ostali dan se praznuje s tem, da ostaja vsa družina lepo doma. Priti mora le kaj izredno nujnega, da gre kdo od doma. Tudi gostilne so na božični dan prazne. Vsa količkaj odložljiva opravila se prihranijo za drugi dan, to je štefanovo, ki je že bolj navaden praznik. — (Dalje prih.) **Manica.**

KNJIŽEVNA POROČILA

G. Mazzini: «**Dolžnosti človeka**». Posl. dr. Alojz Gradnik. Izdala Jg. Kleinmayr & Ferd. Bamberg v Ljubljani. Cena Din. 25.

Mazzinija prišteva splošna zgodovina med prve duhove, ki so s pisano besedo bistveno sodelovali pri preoblikovanju in snovanju modernih narodnih držav ter dali marsikatero smernico sodobni in bodoči človeški družbi. Za nas žene je Mazzini še posebe zanimiv, ker povdarja, da je črpal podlago vsem svojim socialnim in političnim principom iz enostavnega lastnega družinskega življenja ter pripisuje veliko važnost družini in osvoboditvi žene. V knjižici «Dolžnosti človeka» pravi: «Republikanska čuvstva moje matere so me učila iskati v svojem bližnjem človeka, ne bogataša ali močočnika; in nezavedna preprosta krepost očetova me je navadila občudovati tiho, neopaženo čednost samozatajevanja.»

Pet let ginekologije in porodništva. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena Din. 60, s poštnino Din. 61.50. Dr. Alojz Zalokar, ravnatelj bolnice za ženske bolezni v Ljubljani, poroča v tej knjižici o ginekološkem in porodniškem delu v tem zavodu za dobo petih let, odkar obstoji nova bolnica. Poročilo je namenjeno predvsem strokovnim zdravniškimi krogom; zanimivo pa je tudi za one, ki se po poklicu bavijo z javnozdravstvenimi vprašanji. Večini naših čitateljic seveda ne moremo te knjige priporočiti, ker je že po obilici visokih znanstvenih izrazov neumljiva vsakemu, ki se ne peča s to stroko.

«**Žrtve**». Spisal dr. Fr. Zbašnik. Izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena Din. 24, vezana Din. 34, poštnina Din. 2 več. Zopet smo dobili knjigo, ki vsebuje prijetno, zanimivo in poljudno povest. Čitateljica jo bo čitala s tako naslodo, kakor je nekoč vživala Jurčičeve in Krstnikove povesti. Knjižga ima pa tudi drugače veliko vrednost, saj predstavlja točno zrcalo naših zadnjih političnih in vsakdanjih podeželskih razmer, katere ima vsakdo še jasno pred očmi.

«**Moč preteklosti**». Spisala V. J. Križanovska, poslovenil I. Vouk. Tiskarna «Edinost» v Trstu. Križanovska je priznana ruska pisateljica; njeni spisi so takoj razprodani in so skoro vsi izšli že v ponovnih izdajah. Pisateljica ljubi predvsem tajinstvenost, tajne sile z onostranskega sveta, skrivnostne uplive preteklih življenj. Vsled tega imajo njeni spisi neko posebno privlačnost, z neverjetno napetostjo silijo čitatelja, da jih čita nepretrgoma do konca. «Moč preteklosti» je roman, katerega so prevedli že na mnoge jezike. Slovenski prevod se dobi pri «Edinosti», v Štokovi knjigarni in tudi v uradih «Ženskega dobrodruženja», v Gorici pa v «Nar. knjigarni». Cena L. 6.—, po pošti priporočeno L. 7.40,

TVRDKA ‚VINOAGRARIA‘ v GORICI

Via Carlo Favetti 6 (v ulici za hotelom „Tri Krone“)

Prodaja aparate in kozarce za vkuhanje sadja, zelenjadi in mesa, gnojila za cvetlice, ročne medene škropilnice za sobne rastline in izborna vrtna semena. Blago pošilja tudi po pošti.

JUST UŠAJ, agronom.

Čevljarnica Forcessin

Odlikovana na mednarodni razstavi v Genovi z „Diploma di gran premio“

TRST - Via Giuseppe Caprin šte. 5 pri Sv. Jakobu - TRST

Kdor išče obuvale
cenó a vendar lepo,
ta bo pomislil malo,
ne kupil kar na slepo!

In šel bo k „FORCESSINU“,
ki v Trstu vsem od kraja
— ubožcu al' bogatinu —
najboljše čevlje daja ...

Čevlji za delo
L 48.—

Čevlji za delo
L 48.—

==== Zahtevajte in prepričali se bode, da je ====

MILO GODINA neprekosljivo

Izdeluje ga dobroznana domača tvrdka

J. S. GODINA, TRST

VIA DELLO SCOGLIO ŠT. 316
TELEFON 18-78

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emalirane prsti.

PODRUŽNICA

Ljubljanske kredit. banke v Gorici

Corso Verdi „Trgovski Dom“

TELEFON ŠTEV. 50. ————— Brzojavni naslov: LJUBLJANSKA BANKA.

Deln. glavn. in rezerve: **CENTRALA: LJUBLJANA** Dinarjev 60 milijonov.

PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Črnomelj, Kranj, Maribor, Metkovič, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obreštuje vloge na knjižice po 4½%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru. — Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denara. — Izvršuje vse v bančno stroko spadajoče posle nakulantneje. — Uradne ure za občinstvo od 8½ — 12 in od 3 — 5. Ob sobotah popoldne, nedeljali in praznikih zaprto.

JUHAN

Čitajte! Važno za vsakogar!
POMEN „JUHANA“
za prehrano in zdravje.

Že dolgo se splošno občuti potrebnost in pomanjkanje mogočno krepčilnega pripomočka v prehrani človeka. Napornosti sedanjega življenja ne zadošča več navadna hrana, ki slabega pač nasili, moči mu pa ne daje. Redilni ekstrakt „JUHAN“ omogoča z malim stroškom dobro, zdravo in izdatno se hraniti. — Za strošek manj kot 1 dinar na dan dobavi „JUHAN“ telesu toliko redilne vrednosti iz žlahtnih beljakovin, mesnih in rastlinskih, da postane s tem pripomočkom najpreprostejša hrana izdatna in slastna. — „JUHAN“ krepča tudi prebavo in preganja želodčne slabosti. — „JUHAN“ se živa na način, da se vlije v navadno juho ali slan krop ali v prikuhe. Mesni juhi dá nepopisno okusnost in redilnost, brez mesa pa napravi iz kropla izvrstno pravo juho.

„JUHAN“ je oživljavačo in brez primere zdrava hrana. Stori človeka dobro razpoloženega, rejenega in močnega.

Za slabotne otroke, boleline, medle in nervozne ljudi pa je „JUHAN“ naravnost čudodelna hrana. — „JUHAN“ se dobi v vseh boljših prodajalnah živih.

Glavna prodaja: Ljubljana, Gradišče 13